

ЗВІТ

Про результати акредитаційної експертизи освітньої програми

Заклад вищої освіти	Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка
Освітня програма	22966 Право
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Спеціальність	081 Право

Цей звіт складений за наслідками акредитаційної експертизи згаданої вище освітньої програми, що проводилася Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти.

Звіт є результатом роботи експертної групи. Його основним призначенням є систематизація отриманої інформації, її аналіз та безпосереднє оцінювання якості освітньої програми. Звіт призначений як безпосередньо для закладу вищої освіти, так і для широкої громадськості. Він є публічним документом та буде оприлюднений на сайтах Національного агентства і закладу вищої освіти. Він також є підставою для прийняття подальших рішень галузевою експертною радою та Національним агентством.

Детальніше про мету і порядок проведення акредитації можна дізнатися на вебсайті Національного агентства – <https://naqa.gov.ua/>

Використані скорочення:

ID - ідентифікатор

ВСП - відокремлений структурний підрозділ

ЄДЕБО - Єдина державна електронна база з питань освіти

ЄКТС - Європейська кредитна трансферно-накопичувальна система

ЗВО - заклад вищої освіти

ОП - освітня програма

Загальні відомості

1. Інформація про освітню програму

Назва ЗВО	Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка
Назва ВСП ЗВО	не застосовується
ID освітньої програми в ЄДЕБО	22966
Назва ОП	Право
Галузь знань	08 Право
Спеціальність	081 Право
Спеціалізація (за наявності)	відсутня
Рівень вищої освіти	Бакалавр
Вид освітньої програми	Освітньо-професійна

2. Відомості про склад експертної групи та акредитаційну експертизу

Склад експертної групи	Карнаух Богдан Петрович, Горовенко Сергій Анатолійович, Тильчик Ольга Віталіївна (керівник)
Залучений представник роботодавців	не застосовується
Дати візиту до ЗВО	24.02.2021 р. – 26.02.2021 р.

3. Посилання на документи, які підлягають оприлюдненню закладом вищої освіти на своєму вебсайті

Відомості про самооцінювання ОП	https://sspu.edu.ua/images/2021/004/zvit_pro_samoocinyuvannya_opp_pravo_596ed.pdf
Програма візиту експертної групи	https://law.sspu.edu.ua/files/documents/2021/1/programa_vizitu_fb6b5.pdf

4. Інформація про наявність у звіті інформації з обмеженим доступом

Звіт не містить інформацію з обмеженим доступом

I. Наявність або відсутність підстав для відмови в акредитації, не пов'язаних із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації з підстав, не пов'язаних із відповідністю критеріям оцінювання якості освітньої програми:

відсутні

II. Резюме

Загальні враження про ОП, найголовніші висновки щодо відповідності Критеріям

ОП критеріям акредитації відповідає, за виключенням критеріїв 1 і 2, стосовно яких має місце неповна відповідність. Обсяг ОП у кредитах ЄКТС відповідає вимогам ЗУ «Про вищу освіту». ОП передбачає підготовку висококваліфікованих компетентних фахівців, які здатні розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері права, володіють відповідною системою знань, знайомі з сучасними науковими досягненнями цієї галузі, можуть критично оцінювати та застосовувати на практиці теоретичні постулати та інноваційні методи. Правила прийому на навчання за ОП чіткі, зрозумілі, не містять дискримінаційних положень, доступні для розуміння потенційних вступників та оприлюднені на офіційному веб-сайті ЗВО. Прийом вступників на навчання за ОП здійснюється за кошти фізичних та юридичних осіб. Разом із тим, на ОП наявна практика, з урахуванням передбачених підстав, переведення здобувачів на навчання за державним замовленням. Перший набір на навчання за ОП здійснено у 2016 році. Акредитація ОП здійснюється вперше. Позитивною рисою ОП є підтримка гарантом та НПП ініціатив здобувачів щодо проведення науково-практичних заходів, виїзних практичних занять, організації гостьових лекцій, тощо. Чимало НПП, що забезпечують ОП, мають практичний досвід і поєднують роботу в галузі права із викладанням. Однак акцент на практичній підготовці, який подається у відомостях самооцінювання як вирізняльна риса ОП, реалізований не достатньо. Окремі компетентності та результати навчання, передбачені Стандартом вищої освіти, забезпечені не достатньо. У методичному забезпеченні ОК слабо простежується політика щодо соціальних навичок.

Підсумок сильних сторін програми та позитивних практик

Позитивні практики на ОП більш структуровано викладені у межах аналізу кожного із підкритеріїв відповідних критеріїв, зокрема НПП, що забезпечують викладання ОК на ОП мають значний досвід (від 5 років) практичної діяльності в галузі "Право" та/або поєднують практичну роботу із викладацькою діяльністю, забезпечуючи на ОП зв'язок навчання та практики; доброзичлива атмосфера серед здобувачів, НПП та менеджменту ОП дозволяє швидко реагувати на виклики, обумовлені особливостями організації освітнього процесу під час пандемії; відкритість до запровадження сучасних систем цифровізації освітнього процесу; функціонування дружнього для користувача сайту як ЗВО такі і кафедри; можливість залишати пропозиції щодо розвитку ОП для кожного бажаного, стала практика зміни джерел фінансування (з комерційної на державну) здобувачів, що згідно із законодавством України віднесено до пільгових категорій (Сігалова Ю.О., Мамалига В.В., Гудимов А.О., Котенко Р.С., Черненко Б.Ю.).

Підсумок слабких сторін програми та рекомендації з її удосконалення

ОП не має яскраво вираженого фокусу, який би вирізняв її з-поміж інших аналогічних програм. Згідно із відомостями самооцінювання таким фокусом мав би бути акцент на набутті практичних навичок, однак він знаходить свій прояв тільки у збільшеному обсязі такого ОК як практична підготовка, і не позначається на переліку інших ОК чи їх методичному забезпеченні. Брак вирізняльної риси ОП підтверджується також і тим, що ОП не передбачає жодних додаткових компетентностей чи результатів навчання, окрім тих, що є необхідними відповідно до Стандарту. Окремі передбачені Стандартом вищої освіти спеціальні компетентності забезпечені не достатньо. Так, серед нормативних компонентів ОП немає дисциплін, які були б безпосередньо покликані забезпечувати СК5 (Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права). Забезпечення цієї компетентності тими ОК, що позначені в Матриці, видається недостатнім. Одна із обов'язкових компетентностей, передбачених Стандартом, а саме – СК9, згідно з Матрицею, взагалі не забезпечена жодним ОК (що під час спілкування гарант пояснив як технічну помилку). Істотним недоліком є практика, згідно з якою для малочисельних груп (від 5 до 9 осіб) аудиторне навантаження (лекції та практичні, семінарські) зменшується удвічі, порівняно з тим, як воно передбачене робочою програмою дисципліни, а отриманий внаслідок цього брак годин надолжується за рахунок відповідного збільшення самостійної роботи. Така практика призводить до того, що здобувачі освіти із не залежних від них причин недоотримують освітню послугу. Незважаючи на наявність необхідних технічних передумов фактично вільний вибір індивідуальної траєкторії істотно утруднений через малочисельність академічних груп. Як наслідок, для того, аби та або інша вибіркова дисципліна викладалась на ОП, потрібно щоб її обрали усі здобувачі групи. Методичне забезпечення ОК не свідчить про наявність на ОП певної політики щодо потрібних правниківі «м'яких навичок». На відсутність такої політики вказує, зокрема і те, що згідно з Матрицею ПРН 17 (робота в групі) забезпечується такими ОК як Фізичне виховання і Юридична деонтологія. Окремі результати навчання, зокрема ПРН15 (Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних) і ПРН22 (Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях) потребують ретельнішого методичного забезпечення в рамках навчальних дисциплін.

III. Аналіз

У цьому розділі експертна група описує встановлені під час акредитаційної експертизи фактичні обставини, аналізує та оцінює їх, а також надає свої рекомендації щодо удосконалення ОП та діяльності за нею за окремими критеріями.

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми:

1. Освітня програма має чітко сформульовані цілі, які відповідають місії та стратегії закладу вищої освіти.

ОП критеріям акредитації відповідає, за виключенням критеріїв 1 і 2, стосовно яких має місце неповна відповідність. Обсяг ОП у кредитах ЄКТС відповідає вимогам ЗУ «Про вищу освіту». Правила прийому на навчання за ОП чіткі, зрозумілі, не містять дискримінаційних положень, доступні для розуміння потенційних вступників та оприлюднені на офіційному веб-сайті ЗВО. Прийом вступників на навчання за ОП здійснюється за кошти фізичних та юридичних осіб. Разом із тим, на ОП наявна практика, з урахуванням передбачених підстав, переведення здобувачів на навчання за державним замовленням. Перший набір на навчання за ОП здійснено у 2016 році. Акредитація ОП здійснюється вперше. Позитивною рисою ОП є підтримка гарантом та НПП ініціатив здобувачів щодо проведення науково-практичних заходів, виїзних практичних занять, організації гостьових лекцій тощо. Чимало НПП, що забезпечують ОП, мають практичний досвід і поєднують роботу в галузі права із викладанням. Однак акцент на практичній підготовці, який подається у відомостях самооцінювання як вирізняльна риса ОП, реалізований не достатньо. Окремі компетентності та результати навчання, передбачені Стандартом вищої освіти, забезпечені не достатньо. У методичному забезпеченні ОК слабо простежується політика щодо соціальних навичок. Вибір індивідуальної траєкторії навчання фактично утруднений через малочисельність академічних груп.

2. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням позицій та потреб заінтересованих сторін.

Інституційно залучення стейкхолдерів забезпечується, через функціонування Ради роботодавців та експертної ради стейкхолдерів за спеціальністю 081 Право. Виявлення та врахування позицій стейкхолдерів документується. Зокрема, у протоколі засідання експертної ради стейкхолдерів №2 від 19 травня 2020 року зафіксовано врахування побажань роботодавців щодо практичної спрямованості навчання, уникнення надміру теоретичних ОК та залучення практиків до навчального процесу (https://law.sspu.edu.ua/files/documents/2019/05/protokol_2_2020_ef88d.pdf). На зустрічі із роботодавцями були присутні представники адвокатури, прокуратури, поліції, СБУ, апарату суду та місцевого самоврядування. Роботодавці підтвердили, що брали участь в обговоренні ОП і висували свої пропозиції. Так, керівник апарату Зарічного районного суду м. Суми А.М. Шевченко зауважила, що саме за ініціативою роботодавців обсяг кредитів на практичну підготовку збільшено з 16 до 21. Член Ради адвокатів області О.В. Чернадчук відзначив як позитивну рису ОП наявність у ній ОК, спеціально присвяченого вивченню практики ЄСПЛ. Окрім того, зауважив, що під час обговорення ОП наполягав на впровадженні практико-орієнтованих методів навчання і це було враховано. Решта роботодавців наголошували, що ОП відповідає їхньому очікуванню щодо акценту на практичній підготовці. На сайті кафедри є сторінка для онлайн-опитування роботодавців, представників ринку праці, випускників та всіх зацікавлених сторін (<https://law.sspu.edu.ua/obhovorennia-osvitnikh-prohram>). Систематично проводиться анкетування здобувачів вищої освіти і роботодавців. Звіти про результати такого анкетування доступні на сайті кафедри права та методики викладання правознавства https://law.sspu.edu.ua/files/documents/2020/05/zvit_anketuvannya_robotodavciv_berezen_2020_fd47b.pdf). На ОП надходять рецензії та відгуки представників правничої спільноти (<https://law.sspu.edu.ua/retsenzii-na-osvitni-prohramu-2020>). Під час зустрічі з представниками студентського самоврядування засвідчено, що вони активно взаємодіють із керівництвом ЗВО через участь ректоратах, вчених радах, через студентського директора, тощо. Ця взаємодія зазвичай стосується вирішення оперативних питань навчального процесу (приміром, студенти ініціюють запрошення практичних працівників для проведення тренінгів чи майстер-класів, висловлюють незадоволення якістю викладання з боку окремого викладача та ін.). Випадки, коли б студентство безпосередньо чи через самоврядування висловлювало пропозиції щодо цілей чи ПРН виявлено не було. ОП акредитується вперше, тому випускників цієї ОП немає. Однак ЗВО провадить моніторинг щодо того, як роботодавці оцінюють задоволеність якістю підготовки випускників навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/01/robotodavci_4cdc7.pdf). Зазначене свідчить про серйозне ставлення ЗВО до виявлення і врахування позицій різних зацікавлених сторін про формулюванні цілей ОП та її результатів.

3. Цілі освітньої програми та програмні результати навчання визначаються з урахуванням тенденцій розвитку спеціальності, ринку праці, галузевого та регіонального контексту, а також досвіду аналогічних вітчизняних та іноземних освітніх програм.

При розробці освітньої програми було враховано тенденцію до цифровізації правничої професії, що знайшло прояв у запровадженні до навчального процесу освітнього компоненту «Юридичні інновації», в основу якого покладено

курс, розроблений представниками ЗВО та студентської спільноти протягом Літньої школи з юридичних інновацій 2019, організованої Міністерством юстиції у партнерстві із Міністерством освіти і науки та спільнотою «Kyiv Legal Hackers» за підтримки Програми USAID «Нове правосуддя» та Координатора проектів ОБСЄ в Україні (https://newjustice.org.ua/wp-content/uploads/2020/02/NJ_Model-curriculum_Legal-innovations_2019_UKR.pdf). Цей курс покликаний не тільки відобразити сучасні зміни, яких зазнає професія правника, але й бути відповіддю на нові вимоги ринку праці, на якому з'являється попит лігал-інженерів, кібер-слідчих, медіа-поліцейських, мережевих юристів тощо. На врахування регіонального контексту до ОП були запроваджено навчальні дисципліни, присвячені правовому регулюванню і юридичному супроводу промисловості (Податкове та митне право, Підприємницьке право, Право інтелектуальної власності). Поряд із цим SWOT-аналіз Сумської області вказує, що сильними сторонами регіону є сприятливі природні умови для розвитку сільського господарства і наявність сировинної бази для подальшої переробки сільськогосподарської продукції (<http://gue.sm.gov.ua/images/docs/strategiya/2027/Strategiya2027.pdf> с. 63,64). З огляду на це доречно було б розглянути можливість підсилити ОП в частині, що стосується сільського господарства, екології і охорони навколишнього природного середовища як із точки зору національного права, так і в контексті міжнародних документів. Тим паче, що стандартом передбачено як обов'язкову компетентність правника прагнення до збереження навколишнього природного середовища (ЗК15). При розробці ОП було аналізовано аналогічні ОП в інших українських та зарубіжних ЗВО. Проте сприйняття кращих практик із аналогічних ОП доречно було б провадити більш системно. Так, наприклад, освітня програма Києво-Могилянської академії (<https://www.ukma.edu.ua/ects/index.php/fprn/141-2018-06-15-07-25-14/pravo/271-2018-11-01-11-09-00>), на яку є посилення у відомостях про самооцінювання, передбачає низку дисциплін, присвячених спеціально практичним навичкам (як-то: Основи складання юридичних документів, Навчальні судові процеси тощо). Підсилення СК15 (Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування) відповідало б заявленому фокусу ОП і рекомендаціям Міністерства юстиції щодо того, що слід включати до навчальних планів дисципліни, що формують практичні навички зі складання юридичних документів (складання договорів, процесуальних документів, ділове листування) та основи діловодства (<https://minjust.gov.ua/files/general/2019/08/06/20190806144026-27.pdf> с.35). Посилання на ці рекомендації також наводиться у відомостях про самооцінювання

4. Освітня програма дозволяє досягти результатів навчання, визначених стандартом вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти (за наявності). За відсутності затвердженого стандарту вищої освіти за відповідною спеціальністю та рівнем вищої освіти, програмні результати навчання повинні відповідати вимогам Національної рамки кваліфікацій для відповідного кваліфікаційного рівня.

Метою ОП є формування здатності розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері права з розумінням природи і змісту його основних інститутів, а також меж правового регулювання різних суспільних відносин для вирішення типових задач діяльності юриста. Ця мета відповідає інтегральній компетентності, що передбачена Стандартом вищої освіти (затв. Наказом Міністерства освіти і науки України 12.12.2018 р. № 1379) як здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та невизначеністю умов (<https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/12/21/081-pravo-bakalavr.pdf>). Разом з тим забезпечення обов'язкових компетентностей випускника, що передбачені Стандартом вищої освіти потребує більш уважного ставлення. Так, наприклад, згідно з Матрицею відповідності програмних компетентностей компонентам освітньої програми СК9 (Знання і розуміння основ правового регулювання обігу публічних грошових коштів) не забезпечена жодним освітнім компонентом (https://ssru.edu.ua/images/2020/law/001/law_orp_2020.pdf с. 14). Серед нормативних компонентів ОП немає дисциплін, які були б безпосередньо покликані забезпечувати СК5 (Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права). Забезпечення цієї компетентності тими компонентами, що позначені в Матриці (Державне право зарубіжних країн, Забезпечення прав людини, Практика ЄСПЛ і Освітнє право) видається недостатнім.

Загальний аналіз щодо Критерію 1:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 1.

Залучення стейкхолдерів інституційно реалізовано через функціонування таких органів як Рада роботодавців та експертна рада стейкхолдерів. Виявлення та врахування позицій стейкхолдерів документується. Систематично проводяться анкетування усіх заінтересованих сторін. Враховано тенденцію до цифровізації правничої професії, що знайшло прояв у запровадженні до навчального процесу освітнього компоненту «Юридичні інновації». З огляду на те, що ЗВО загалом позиціонує себе як ЗВО педагогічного спрямування, закономірним проявом місії ЗВО є включення до ОП навчальної дисципліни Освітнє право.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 1.

Акцент на практичній підготовці доречно було б продовжити також і через інші (окрім практики) освітні компоненти, приділивши увагу навичкам складання юридичних документів та роботі з реєстрами насамперед в межах ОК процесуально спрямованості (зокрема, ОК "Адміністративний процес", ОК "Цивільний процес", тощо). З огляду на регіональний контекст доречно було б розглянути можливість підсилити ОП в частині, що стосується сільського господарства, екології і охорони навколишнього природного середовища. Забезпечення обов'язкових компетентностей випускника, що передбачені Стандартом вищої освіти потребує більш уважного ставлення, зокрема в тому що стосується СК9 (Знання і розуміння основ правового регулювання обігу публічних грошових коштів) та СК5 (Здатність застосовувати знання засад і змісту інститутів міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права). Така пропозиція потребує врахування під час чергового перегляду ОП.

Рівень відповідності Критерію 1.

Рівень Е

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 1.

ОП не має яскраво вираженого фокусу, який би вирізняв її з-поміж інших аналогічних програм. Згідно із відомостями самооцінювання таким фокусом мав би бути акцент на набутті практичних навичок, однак він знаходить свій прояв тільки у збільшеному обсязі такого ОК як практична підготовка, і не позначається на переліку інших ОК чи їх методичному забезпеченні. Брак вирізняльної риси ОП підтверджується також і тим, що ОП не передбачає жодних додаткових компетентностей чи результатів навчання, окрім тих, що є необхідними відповідно до Стандарту. По-друге, істотним недоліком видається недостатнє забезпечення спеціальних компетентностей, передбачених Стандартом, і, зокрема, те, що одна із таких компетентностей, а саме – СК9, згідно з матрицею, взагалі не забезпечена жодним ОК.

Критерій 2. Структура та зміст освітньої програми:

1. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) відповідає вимогам законодавства щодо навчального навантаження для відповідного рівня вищої освіти та відповідного стандарту вищої освіти (за наявності).

Загальний обсяг ОП складає 240 кредитів ЄКТС, що відповідає ч. 4 ст. 5 ЗУ «Про вищу освіту» та вимогам Стандарту вищої освіти (затв. Наказом Міністерства освіти і науки України 12.12.2018 р. № 1379).

2. Зміст освітньої програми має чітку структуру; освітні компоненти, включені до освітньої програми, складають логічну взаємопов'язану систему та в сукупності дозволяють досягти заявлених цілей та програмних результатів навчання.

ОП має чітку структуру, в рамках якої виділено обов'язкові компоненти, вибіркові компоненти, практичну підготовку і підсумкову атестацію. У свою чергу обов'язкові компоненти поділено на цикл загальної та цикл професійної підготовки. Послідовність викладання дисциплін є логічною: ОК-пререквізити передують вивченню компонентів, що на них ґрунтуються. Утім окремі програмні РН потребують більш повного забезпечення за рахунок ОК. Так, наприклад, згідно з Матрицею забезпечення РН відповідними компонентами ОП РН 17 (Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи) забезпечується (окрім, як за рахунок практичної підготовки) такими ОК як Фізичне виховання і Юридична деонтологія. Уміння працювати в команді належить до т.з. гнучких навичок, і його доречно забезпечувати кількома фаховими предметами, викладання яких може передбачати роботу в малих групах або інші інтерактивні форми навчання через співпрацю. Додаткову увагу доречно було б приділити РН15 (Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних), зокрема, в аспекті роботи правника із різноманітними реєстрами, на чому наголошувало Міністерство юстиції у своєму звіті (<https://minjust.gov.ua/files/general/2019/08/06/20190806144026-27.pdf> с. 35). Наразі РН15 забезпечується такими ОК як ІКТ та Юридична деонтологія, а також за рахунок практичної підготовки. Робоча програма дисципліни ІКТ, зокрема перелік тем, що винесені на лабораторні заняття, свідчить, що цей освітній компонент зосереджений насамперед на формуванні навичок роботи із текстовими редакторами та деякими іншими продуктами MS Office (https://law.sspu.edu.ua/files/images/2020/tp/ikt_868da.pdf). До забезпечення РН15 спричиняється дисципліна «Юридичні інновації», хоча це й не відображено в Матриці. РН22 (Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях), згідно з Матрицею, забезпечується, серед іншого, процесуальними дисциплінами, як-то: Адміністративний процес, Цивільний процес, Кримінальний процес, Господарський процес. Проте у робочих програмах відповідних дисциплін така форма роботи як підготовка проектів процесуальних документів не позначена. Натомість, згідно з робочою програмою Цивільного процесу, до прикладу, способами демонстрування результатів навчання є підготовка теоретичних запитань, аналітичні звіти та доповіді, усні відповіді, а також

написання тестів. Самостійна робота передбачає реферати та презентацію результатів виконання завдань на практичних заняттях, а також інші види індивідуальних та групових завдань на розсуд викладача (https://law.sspu.edu.ua/files/documents/2020/02/civilniy_proces_ae81e.pdf с. 9). Подібним чином форми роботи визначаються і в ОК Адміністративний процес (https://law.sspu.edu.ua/files/documents/2020/02/administrativniy_proces_b4bc4.pdf с. 8-9) та Господарський процес (https://law.sspu.edu.ua/files/images/2020/rp/gospodarskiy_proces_c2744.pdf с. 10).

3. Зміст освітньої програми відповідає предметній області визначеної для неї спеціальності (спеціальностям, якщо освітня програма є міждисциплінарною).

ОП цілком відповідає визначеній спеціальністю 081 Право предметній сфері. Освітні компоненти циклу професійної підготовки мають своїм об'єктом право як соціальне явище. Вивчення права та його джерел ґрунтується на правових доктринах, цінностях і принципах, в основі яких покладені права та основоположні свободи людини. Останнім спеціально присвячені ОК29 – «Забезпечення прав людини» та ОК31 «Практика ЄСПЛ». ОП охоплює основні галузі матеріального права, такі як конституційне, адміністративне, цивільне, кримінальне, трудове, господарське, сімейне, а також галузі процесуального права. Таким чином, здобувач освіти отримує знання у ключових сферах юридичної практики. Зміст ОП в цілому відповідає основним методам і технологіям, якими має володіти правник. Разом з тим, у методичному забезпеченні ОК бракує опису форм роботи, спрямованих на оволодіння навичками складання юридичних документів, хоча під час зустрічей із викладачами останні зазначають, що такі форми застосовуються. Включення до ОП Фізичного виховання обґрунтовується турботою про здоров'я молодого покоління а також тим, що ця дисципліна може спричинитися до формування командного духу, взаємопідтримки і толерантності.

4. Структура освітньої програми передбачає можливість для формування індивідуальної освітньої траєкторії, зокрема через індивідуальний вибір здобувачами вищої освіти навчальних дисциплін у обов'язі, передбаченому законодавством.

Обсяг кредитів ЄКТС, що відводиться на вибіркові освітні компоненти відповідає вимогам ЗУ «Про вищу освіту»: із загального обсягу 240 кредитів на вибіркові дисципліни припадає 60 кредитів (25%). Процедури вибору навчальних дисциплін визначені Положенням про вільний вибір навчальних дисциплін (https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/pro_vilniy_vibir_disciplin_e84b5.pdf). Ці процедури передбачають належне інформування здобувачів як про каталог дисциплін до вибору (його оприлюднено сайті), так і про зміст кожної з дисциплін. Цим положенням, зокрема, передбачено, що на кафедрах формується група консультантів з вільного вибору студентами дисциплін, основними функціями якої є ознайомлення студентів з порядком, термінами, особливостями запису та формування груп для вивчення вибіркових дисциплін в Університеті (п. 2.9). Каталог вибіркових дисциплін є достатньо широким <https://sspu.edu.ua/universitytet/edusci/kataloh-vybirkovykh-dystsyplin>). Формально студенти не обмежені в можливості обирати навчальні дисципліни з інших ОП, аніж та, за якою вони навчаються, проте наразі, як зазначили здобувачі освіти під час виїзної експертизи, такі дисципліни не обиралися. Запис на навчальні дисципліни є зручним і здійснюється через особистий електронний кабінет (п. 3.1.2. Положення про вільний вибір навчальних дисциплін). Разом із тим фактично вільний вибір освітньої траєкторії істотно утруднений через малочисельність студентських груп. На ОП «Право» на одному курсі навчається не більше 10 осіб, тим часом як згідно з Положенням вибірково навчальна дисципліна запроваджується якщо її обрали не менш як 25 осіб (п. 3.1.9). Це правило, утім, не поширюється на випадки, коли навчальну дисципліну обрали всі студенти, які навчаються на відповідному курсі за відповідною освітньою програмою (там само). Ці два правила у підсумковій призводять до того, що або вибірково дисципліну має обрати уся група ОП «Право», або студента може бути приєднано для вивчення обраної ним дисципліни до групи за іншою ОП, що також обрала цю дисципліну. Проте останнє наразі не траплялося.

5. Освітня програма та навчальний план передбачають практичну підготовку здобувачів вищої освіти, яка дозволяє здобути компетентності, необхідні для подальшої професійної діяльності.

Збільшений обсяг практичної підготовки (21 кредит ЄКТС) становить одну із особливостей ОП. В рамках ОП передбачено ознайомчу, навчальну та виробничу практики. Порядок проходження практики визначається Положенням про проведення практики (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_praktiku_20dc6.pdf) Університетом укладено низку договорів на проведення практики з різними органами державної влади, установами та організаціями (<https://sspu.edu.ua/universitytet/zahalna-informatsiia/rada-robotodavtsiv>), серед яких є центри з надання безоплатної вторинної правової допомоги, Головне територіальне управління юстиції у Сумській області, Головне управління національної поліції у Сумській області, територіальне управління Державної судової адміністрації та ін. Зміст виробничої практики в судових та правоохоронних органах складає послідовне вивчення студентами-практикантами всіх аспектів правової роботи. Перед від'їздом на виробничу практику студенти одержують індивідуальне завдання. Його формами можуть бути складання обвинувальної промови прокурора, захисної промови адвоката, складання проектів процесуальних документів тощо. Перелік таких індивідуальних завдань визначено, зокрема, Робочою програмою виробничої практики в судових та правоохоронних органах

(https://law.sspu.edu.ua/files/documents/2020/02/virobnicha_praktika_v_sudovih_ta_pravoohoronnih_organah_ab454.pdf). Характер індивідуальних завдань, а так само – орієнтовні тематичні плани практики (Там само.) засвідчують, що отримані здобувачами під час практик компетентності будуть корисними в їхній подальшій професійній діяльності.

6. Освітня програма передбачає набуття здобувачами вищої освіти соціальних навичок (soft skills), що відповідають заявленим цілям.

Значна кількість освітніх компонентів (в тому числі Психологія за професійним спрямуванням і Юридична деонтологія) в тій або іншій мірі спричиняються до оволодіння «м'якими навичками». Разом з тим забезпечення «м'яких навичок» потребує більш системного підходу, зокрема через диверсифікацію форм роботи на практичних і лабораторних заняттях та впровадження елементів андрагогіки в навчальний процес. Під час виїзної експертизи викладачі та студенти зазначили, що протягом практичних занять моделюють судові засідання і працюють в малих групах. Разом із тим у робочих програмах навчальних дисциплін не повно відображені форми роботи, що дозволили б студентам набувати «м'які навички».

7. Зміст освітньої програми ураховує вимоги відповідного професійного стандарту (за наявності).

Професійний стандарт відсутній.

8. Обсяг освітньої програми та окремих освітніх компонентів (у кредитах Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи) реалістично відбиває фактичне навантаження здобувачів, є відповідним для досягнення цілей та програмних результатів навчання.

Розподіл обсягу навантаження за ОП залежить від змісту того або іншого ОК. Загалом такий розподіл видається збалансованим. Так, найбільше кредитів обґрунтовано відводиться на такі фундаментальні предмети як конституційне, цивільне та кримінальне право, а також теорія держави і права. Значний обсяг кредитів виділяється на практичну підготовку (загалом 21 кредит). У відомостях самооцінювання це подається як вирізняльна особливість ОП. Разом з тим за умови фокусу на практичній підготовці, видається доречним у тому, що стосується навичок складання юридичних документів, не покладатися цілковито на ОК практичної підготовки, але також і відводити кредити для формування цих навичок через навчальні дисципліни. Оцінка обсягу самостійної роботи студента проводиться відповідно до Положення про самостійну роботу студентів (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_srs_92846.pdf). Згідно з п. 1.5 цього Положення співвідношення обсягів самостійної роботи студента та аудиторних занять визначається з урахуванням специфіки та змісту конкретної навчальної дисципліни. Навчальний час самостійної роботи студента в залежності від освітнього рівня може коливатися від 40% до 70% від загального обсягу навчальної дисципліни. Під час зустрічі з керівним складом Навчально-наукового інституту історії, права та міжнародних відносин, директорка Ю.В. Подрез зазначила, що питома вага самостійної роботи визнається залежно від змісту того або іншого ОК, а саме – якщо ОК належить до фахового циклу і спрямований на набуття практичних навичок, то більше часу відводиться на контактну роботу, натомість якщо дисципліна належить до загальних, теоретичних дисциплін, то обсяг самостійної роботи може бути більшим. Опитування здобувачів освіти, які провадяться систематично, не містять запитань щодо часу самостійної роботи студента. Викликає занепокоєння положення п. 2.6 Наказу ректора від 23 березня 2020 року № 164, згідно з яким для академічних груп чисельністю від 5 до 9 осіб навчальне навантаження слід планувати в обсязі 50% від аудиторних годин, визначених робочими навчальними планами при збереженні загального обсягу дисциплін у кредитах ЄКТС (наказ долучено до матеріалів на запит експертів). Тобто, якщо академічна група налічує від 5 до 9 чоловік (і такі групи є на ОП), то кількість лекційних і практичних занять зменшується для такої групи удвічі, а відповідний брак годин надолужується за рахунок самостійної роботи студента. Така практика фактично призводить до зменшення обсягу освітньої послуги, що отримують здобувачі освіти. Під час спілкування із представниками допоміжних структурних підрозділів начальниця навчального відділу Л.В. Петренко підтвердила, що така практика корегування аудиторного навантаження застосовувалась у відношенні до здобувачів ОП.

9. У разі здійснення підготовки здобувачів вищої освіти за дуальною формою освіти структура освітньої програми та навчальний план узгоджені із завданнями та особливостями цієї форми здобуття освіти.

Навчання за дуальною формою освіти ОП не передбачене.

Загальний аналіз щодо Критерію 2:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 2.

ОП цілком відповідає визначеній спеціальністю 081 Право предметній сфері. Освітні компоненти циклу професійної підготовки мають своїм об'єктом право як соціальне явище. Вивчення права та його джерел ґрунтується на правових доктринах, цінностях і принципах, в основі яких покладені права та основоположні свободи людини. ОП має чітку структуру, в рамках якої виділено обов'язкові компоненти, вибіркові компоненти, практичну підготовку і підсумкову атестацію. У свою чергу обов'язкові компоненти поділено на цикл загальної та цикл професійної підготовки. Послідовність викладання дисциплін є логічною: освітні компоненти-пререквізити передують вивченню компонентів, що на них ґрунтуються. Зміст виробничої практики, характер індивідуальних завдань, а так само – орієнтовні тематичні плани практики дають змогу здобувачам отримати компетентності, корисні для подальшої професійної діяльності.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 2.

Окремі програмні РН потребують більш повного забезпечення за рахунок навчальних дисциплін ОП, зокрема ПРН 17 (Працювати в групі, формуючи власний внесок у виконання завдань групи) та ПРН22 (Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях). Фактично вільний вибір освітньої траєкторії істотно утруднений через малочисельність груп здобувачів. Забезпечення «м'яких навичок» потребує більш системного підходу, зокрема через диверсифікацію форм роботи на практичних і семінарських заняттях та впровадження елементів андрагогіки в навчальний процес. Викликає занепокоєння практика корегування аудиторного навантаження для малочисельних груп (від 5 до 9 осіб), що пояснюється загальною політикою ЗВО.

Рівень відповідності Критерію 2.

Рівень Е

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 2.

Істотним недоліком є практика, згідно з якою для малочисельних груп (від 5 до 9 осіб) аудиторне навантаження (лекції та практичні) зменшується удвічі, порівняно з тим, як воно передбачене робочою програмою дисципліни, а виниклий внаслідок цього брак годин надолжуються за рахунок відповідного збільшення самостійної роботи. Така практика призводить до того, що здобувачі освіти із не залежних від них причин недоотримують освітню послугу. Іншим недоліком, що також зумовлений малочисельністю академічних груп, є те, що фактично вільний вибір індивідуальної траєкторії істотно утруднений, позаяк якщо студенти однієї групи із 5-9 осіб забажають обрати різні навчальні дисципліни, то сформувати підгрупи для вибіркового дисциплін буде вкрай складно, і відповідної практики на ОП не було. Здійснений аналіз методичного забезпечення ОК свідчить про відсутність на ОП уніфікованого підходу до формування потрібних правничих «м'яких навичок». Зокрема на це вказує той факт, що згідно з Матрицею ПРН 17 (робота в групі) забезпечується такими ОК як Фізичне виховання і Юридична деонтологія. Деякі інші результати навчання, зокрема ПРН15 (Вільно використовувати для професійної діяльності доступні інформаційні технології і бази даних) і ПРН22 (Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях) потребують ретельнішого методичного забезпечення в рамках навчальних дисциплін процесуального спрямування (наприклад, Адміністративний процес, Цивільний процес, тощо).

Критерій 3. Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання:

1. Правила прийому на навчання за освітньою програмою є чіткими та зрозумілими, не містять дискримінаційних положень та оприлюднені на офіційному веб-сайті закладу вищої освіти.

Правила прийому на ОП є чіткими та зрозумілими, належним чином і в доступній формі оприлюднені на сайті ЗВО (<https://www.sspu.edu.ua/pravyula-priyomu>). Конкурсний відбір для вступу на ОП здійснюється за результатами вступних випробувань – у формі зовнішнього незалежного оцінювання (у разі вступу на основі повної загальної середньої освіти). Згідно з Додатком 4 до Правил прийому, конкурсними предметами є Українська мова та література, Історія України та Математика або Іноземна мова (<https://www.sspu.edu.ua/media/attachments/2020/06/15/pravylaproyomy2020.pdf>). У разі вступу на ОП на основі ОКР молодшого спеціаліста фахове випробування включає ЗНО з Української мови та літератури та усний іспит з Теорії держави та права (див. Додаток 2 до Правил прийому). За загальним правилом вступники на основі повної загальної середньої освіти за денною та заочною формами навчання подають заяви тільки в електронній формі, крім випадків, застережених у розділі VI Правил прийому. Правилами прийому чітко передбачені всі етапи вступної кампанії (розділ V). Правилами прийому встановлено особливості вступу для осіб, які брали участь у міжнародних олімпіадах, призерів та переможців чемпіонатів Європи та чемпіонатів Світу з олімпійських видів спорту, призерів

IV етапу Всеукраїнських учнівських олімпіад та деяких інших категорій. Однак такі положення не можна вважати дискримінаційними з огляду на те, що вони прямо передбачені Умовами прийому, що затверджені МОН України.

2. Правила прийому на навчання за освітньою програмою враховують особливості самої освітньої програми.

Перелік предметів, сертифікати ЗНО з яких приймаються для вступу на ОП, а також коефіцієнти для обрахунку конкурсного балу визначаються згідно з Умовами прийому на навчання для здобуття вищої освіти України, які щорічно затверджуються Наказом МОН. Правила прийому на ОП цілком відповідають Умовам прийому. Розсуд ЗВО реалізується при визначенні умов прийому на ОП для вступників на основі освітньо-кваліфікаційного рівня молодший спеціаліст. Для них передбачено вступне випробування з «Теорії держави і права». Програма цього випробування оприлюднена на сайті ЗВО (https://www.sspu.edu.ua/images/2020/doc/vstup/o81_pravo_beb35.pdf). Її зміст враховує особливості ОП і відповідає рівневі початкових (вхідних) компетентностей, потрібних для того, аби розпочати навчання на програмі.

3. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих в інших закладах освіти, зокрема під час академічної мобільності, що відповідають Конвенції про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні (Лісабон, 1997 р.), є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Порядок визнання результатів навчання, здобутих в інших ЗВО визначено Положенням про перезарахування результатів навчання (https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_perezarahuvannya_rezultativ_navchannya_a4e48.pdf) та Положенням про академічну мобільність (https://www.sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/polozhennya_pro_akademichnu_mobilnist_studentiv_46e20.pdf). Положенням про перезарахування результатів навчання передбачено ступеневу та кредитну мобільність. Згідно із зазначеними Положеннями визнання результатів навчання в рамках академічного співробітництва з партнерськими ЗВО здійснюється з використанням європейської системи трансферу та накопичення кредитів ЄКТС або з використанням системи оцінювання навчальних здобутків студентів, прийнятої у країні партнерського ЗВО. Перезарахування здійснюється на підставі звернення студента із долученням документа з переліком та результатами вивчення навчальних дисциплін, кількістю кредитів та інформацією про систему оцінювання навчальних здобутків студентів, завіреного в установленому порядку у партнерському ЗВО. Утім наразі таких звернень від студентів ОП не надходило. У випадку виникнення проблем чи суперечливих питань із визнанням результатів навчання та перезарахуванням кредитів з однієї чи кількох дисциплін, координатор академічної мобільності відповідного структурного підрозділу уповноважений зібрати предметну комісію. Предметна комісія може збиратися як до початку академічної мобільності, так і по завершенню її терміну. Рішення предметної комісії оформляються письмово із зазначенням визнання результатів навчання. У випадку проблем із визнанням результатів навчання чітко прописується підстава й аргументація відмови та умови, необхідні для перезарахування.

4. Визначені чіткі та зрозумілі правила визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, які є доступними для всіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Процедури визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, належним чином урегульовані. Вони визначені Положенням про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті (https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/polozhennya_pro_neformalnu_osvitu_azco3.pdf). Для перезарахування результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, розпорядженням директора інституту створюється фахова комісія, до складу якої входять не менше трьох осіб: завідувач кафедри, гарант ОП та науково-педагогічні працівники, які забезпечують викладання дисципліни, що пропонується до перезарахування. Фахова комісія може рекомендувати: повне зарахування, часткове зарахування або відмову у зарахуванні результатів неформальної освіти. Для цього фахова комісія розглядає подані документи, проводить співбесіду зі здобувачем і визначає змістову відповідність результатів неформального навчання та навчальної дисципліни, керуючись переліком компетентностей і результатів навчання, досягнення яких передбачене ОП. На основі робочої програми навчальної дисципліни комісія визначає обсяги перезарахування в кредитах ЄКТС. Повне зарахування рекомендується в тому випадку, коли вивчена дисципліна співпадає із запланованими результатами навчання (компетентностями) або має несуттєві відмінності, а також близька за обсягом і змістом, не менше ніж на 75%. У разі негативного висновку фахової комісії щодо визнання результатів неформальної освіти здобувач має право звернутися із заявою про апеляцію до директора інституту, який своїм розпорядженням створює апеляційну комісію. На основі зазначеного є підстави для висновку, що процедура визнання результатів неформальної освіти є достатньо надійною та прозорою. Окрім того, вона передбачає можливість апеляції, що також слід віднести до позитивних рис. Зазначена процедура реально діє на практиці і послідовно додержується під час реалізації ОП. До матеріалів експертизи долучено три розпорядження про створення фахових комісій із перезарахування результатів неформальної освіти і протоколи засідань відповідних фахових комісій.

Загальний аналіз щодо Критерію 3:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 3.

Правила прийому на ОП є чіткими, зрозумілими та доступними. Оприлюднені на сайті із дружнім до користувача інтерфейсом і не містять дискримінаційних положень. Спеціальні правила вступу на ОП для окремих категорій абітурієнтів є обґрунтованими і відповідають Умовам прийому, що затверджуються МОН України. Для вступників на основі ОКР молодшого спеціаліста передбачено фахове випробування, що включає включас ЗНО з Української мови та літератури і усний іспит з Теорії держави та права, що належним чином враховує особливості ОП і відповідає рівневі початкових (вхідних) компетентностей, потрібних для того, аби розпочати навчання на програмі. Процедури визнання результатів неформальної освіти є докладно врегламентованими, прозорими та демократичними. Передбачають можливість оскарження і в кінцевому підсумкові забезпечують надійність висновків щодо перезарахування результатів, здобутих студентами у неформальній освіті.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 3.

Істотних недоліків щодо критерію доступності ОП та визнання результатів навчання – не виявлено.

Рівень відповідності Критерію 3.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 3.

У тому, що стосується доступності і визнання результатів навчання ОП відповідає необхідним вимогам. Порядок вступу на ОП належним чином оприлюднений на офіційному сайті ЗВО і цілком відповідає Умовам прийому, що затверджуються МОН України. Передбачені пільги для окремих категорій абітурієнтів узгоджені із вимогами чинного законодавства і не містять ознак дискримінації. Процедури визнання результатів навчання, здобутих в інших ЗВО або в неформальній освіті, - докладно урегульовані. Вони забезпечують прозорий і демократичний процес перезарахування результатів навчання, який в кінцевому підсумкові призводить до достатньо надійних висновків.

Критерій 4. Навчання і викладання за освітньою програмою:

1. Форми та методи навчання і викладання сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів навчання, відповідають вимогам студентоцентрованого підходу та принципам академічної свободи.

Форми та методи навчання і викладання, визначені у Положенні про організацію освітнього процесу в Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/07/osvprocespdf_merged_a50ec.pdf та застосовувані НПП ЗВО сприяють досягненню заявлених у освітній програмі цілей та програмних результатів. За результатами он-лайн зустрічі з гарантом, академічним персоналом, здобувачами вищої освіти та стейкхолдерами, встановлено, що під час підготовки за ОП застосовуються методи і прийоми, що є традиційними, з акцентом на практичні заняття з розгляду конкретних юридичних кейсів та окремі інноваційні інтерактивні методики, які переважають під час забезпечення освітніх компонентів, спрямованих на формування спеціальних (фахових) компетентностей (моделювання професійного середовища, навчальні судові засідання, рольові, імітаційні ігри) частина занять при цьому проводяться як у спеціальних кабінетах (зокрема, зала судових засідань, комп'ютерні класи) так і безпосередньо у практичних підрозділах (у Зарічному районному суді м. Сум, <https://law.sspu.edu.ua/news/145-modelne-sudove-zasidannya>), Сумському НДЕКЦ МВС України. З'ясовано, що методи навчання і викладання ОП дозволяють в цілому реалізуватися принципам академічної свободи, оскільки передбачається їх варіативність. Здобувачі вільно, з врахуванням власних наукових інтересів, обирають теми наукових робіт, НПП проводять заняття із здобувачами як очно, так і в режимі он-лайн (за допомогою системи MOODLE, доступ до якої був наданий експертам для ознайомлення з особливостями функціонування). Здобувачі повідомили ЕГ, що їх задовольняє вибір викладачами форм і методів викладання, особливо акцент на ОК "Юридичні інновації", вирішенні практичних кейсів. Перспективи вдосконалення форм та методів навчання вони вбачають у подальшій тісній співпраці із практичними підрозділами, розвитку змішаної (у поєднанні з дистанційною) форми у навчанні за ОП. Рівень задоволеності учасників освітнього процесу періодично вивчається через проведення анкетування, результати яких узагальнюються та по можливості враховуються гарантом ОП та НПП.

2. Усім учасникам освітнього процесу своєчасно надається доступна і зрозуміла інформація щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих освітніх компонентів (у формі силабуса або в інший подібний спосіб).

Зі слів здобувачів ОП загальна інформація про ОП, її цілі, зміст, програмні результати навчання, а також організацію освітнього процесу в Університеті їм доводиться гарантом, науково-педагогічними працівниками на початку навчального року у доступній та зрозумілій формі, вони продемонстрували ЕГ інформацію, що міститься у електронних кабінетах здобувачів. У розрізі окремих ОК інформація доводиться до здобувачів вищої освіти на першому занятті з ОК в усному вигляді, так із орієнтацією на ресурси електронної (он-лайн) бібліотеки, кафедральних фондів, де розміщені відповідні навчально-методичні матеріали навчально-методичні комплекси, плани семінарських занять, навчальні посібники, підручники, тощо).

3. Заклад вищої освіти забезпечує поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

В освітньому процесі здобувачі ОП залучені до реалізації наукової теми кафедри права та методики викладання правознавства «Проблеми формування правової держави в Україні в умовах глобалізації» (реєстраційний номер 0120U100544). Зі слів здобувачів, НПП, що підтверджувалися наданими свідоцтвами, сертифікатами, світлинами з сайту (<https://law.sspu.edu.ua/>) здобувачі брали участь у Міжнародних науково-практичних конференціях «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі» (м. Суми, 18 травня 2018 р.): (програма конференції: <http://conference.law.sspu.edu.ua/2019/02/07/022018/>) Вода А., Сребняк Д., Черненко А., Тараненко В., II Міжнародній науково-практичній конференції «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі» (м. Суми, 17 травня 2019 р.): (збірник і сертифікати: <http://conference.law.sspu.edu.ua/>) <http://conference.law.sspu.edu.ua/category/book-archive/> (Сребняк Д., Вода А., Іваній О., Радченко Ю., Стаценко О., Всеукраїнській науково-практичній конференції здобувачів та викладачів закладів вищої освіти «Травневі правові читання» (м. Черкаси, 7 травня 2020 р.): Гудимов А., Крячок А., Черненко Ю., тощо, (інформація згідно відповіді на запит ЕГ), Регіональному круглому столі «Безоплатна правова допомога: проблеми та перспективи» (м. Дніпро, 19 листопада 2020 р.): Сребняк Д.В., Стаценко О.О., Наукових конкурсах 2019 р. Всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт зі спеціальності «Транспортне право» (секція «Транспортне право») (8-9 квітня 2020 р.) (<https://law.sspu.edu.ua/news/126-vitamo-z-peremogoyu-2>) Гудимов А.О. – переможець II туру, 2020 р. «Прокуратура та громадські активісти: чи можливе налагодження взаємодії», що проводився Тренінговим центром прокурорів України спільно з Офісом Генерального прокурора та Міністерством освіти і науки України (осінь 2020 року) Стаценко О. - учасник, Конкурс наукових робіт, присвячений видатному правознавцю Б.О. Кістяківському (грудень 2020 р.) (<https://law.sspu.edu.ua/news/126-vitamo-z-peremogoyu-2>) Батуринець Б.–1 місце, Конкурс есе «Чи можна пожертвувати правами однієї людини для захисту прав багатьох», Батуринець Б., Горбань К., Гудимов А., Дябло І., Кирячок А., Клещенко О., Котенко Р., Мальована Н., Слегкіна А., Сребняк Д., Стаценко Д., Черненко Б. На кафедрі щорічно проводиться Міжнародна науково-практична конференція «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі». Здобувачі вищої освіти беруть активну участь і в наукових заходах, що проводяться в інших навчальних закладах. Так, протягом поточного навчального року у круглому столі «Безоплатна правова допомога: проблеми та перспективи» (м. Дніпро, 19.11.2020); круглому столі «Актуальні проблеми державотворення і захисту прав людини» (м. Черкаси, 10.12.2020). Однією з форм позааудиторної роботи, є участь здобувачів у роботі наукового гуртка «Закон». Залучення студентів до таких форм позааудиторної роботи сприяє підвищенню їх творчої активності та набуттю знань.

4. Педагогічні, науково-педагогічні, наукові працівники (далі – викладачі) оновлюють зміст освіти на основі наукових досягнень і сучасних практик у відповідній галузі.

Оновлення змісту ОК відбувається відповідно до «Положення про внутрішній моніторинг якості освітньої діяльності у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка», а також Рекомендацій з навчально-методичного забезпечення навчальних дисциплін в ЗВО. З пояснень гаранта та НПП вони систематично підвищують кваліфікацію, беручи участь у науково-практичних конференціях, тренінгах (що підтверджено відповідними сертифікатами, довідками) та на основі отриманих знань оновлюють зміст ОК ОП. Разом із тим, вивчення змісту окремих ОК, зокрема з ОК "Адміністративне право", "Судові та правоохоронні органи", "Психологія (за професійним спрямуванням)", тощо не містять посилання на зарубіжні джерела, наведені переліки джерел потребують актуалізації і, зокрема оформлення згідно вимог ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання». Запроваджена практика підготовки силабусів та робочих програм за ОК потребує корегування та більш уважного ставлення до формулювання змісту окремих рубрик (Наприклад, за ОК "Адміністративне право", робочою програмою передбачено всього 150 годин, а у Силабусі з цієї ж ОК - 210 годин, щоправда далі у таблиці наведено дані про 150 годин (с. 4 Силабусу), на стор. 16 робочої програми вказано про наведення тем та питань самостійної роботи, проте у таблиці наводиться тільки перелік тем. Рекомендовано приділити увагу внесенню змін та доповнень до робочих програм та силабусів (дотримуючись релевантності між ними, більш уважного ставлення до формулювання змісту окремих рубрик, зокрема приділяти увагу організації самостійної роботи здобувачів), актуалізувати інформацію щодо переліку літературних джерел, включити обов'язкову рубрику: міжнародні видання.

5. Навчання, викладання та наукові дослідження пов'язані з інтернаціоналізацією діяльності закладу вищої освіти.

Щорічно в Університеті проводиться Міжнародна науково-практична конференція «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі», в якій беруть участь здобувачі, що навчаються за ОП. Для підготовки наукових робіт у бібліотеці передбачений доступ до міжнародних баз даних Scopus та Web of Science (як для НПП так і для здобувачів), НПП підготували публікації, що індексуються у цих базах Курова А. Gubina Ganna, Ivanii Olena, Kurova Alina. The modernization of the academic discipline "Administrative law". Asia Life Science, Supplement 21 (2), December 2019. Scopus. Також НПП, що забезпечують викладання на ОП беруть участь у міжнародних школах прав людини, форумах та проєктах за підтримки ОБСЄ, Фонду Сороса, Ради з Міжнародних наукових досліджень та обмінів IREX, міжнародних стажуваннях <https://law.sspu.edu.ua/news/21-evropa-nash-spilnij-dim>, <https://law.sspu.edu.ua/fotohalereia> (Іваній О.М. Міжнародне стажування «Міжнародні стандарти захисту прав людини» на юридичному факультеті Варненського вільного університету ім. Чорноризця Храбъра (Болгарія) 30.03.2019-30.06.2019; тощо Кучук А.М. Міжнародне науково-педагогічне стажування «Інноваційні освітні технології: досвід Європейського Союзу та його впровадження в процес підготовки юристів за фахом «Юридичні науки» у Пан`європейському університеті (Словаччина) (10.08.2016-13.08.2016.) (сертифікат); Апаров А.М. Міжнародне стажування «Modern trends in education in the modern information space and scientific activity. European experience and practice» на базі Institute of Educational and Professional Development in Budapest (Угорщина) 13.03.2020-16.03.2020 (сертифікат № IIS-IEPD\00003\2020. Є активними учасниками міжнародних наукових конференцій (<https://law.sspu.edu.ua/news/45-mizhnarodne-stazhuvannya-innovatsiji-v-nautsi-vikliki-suchasnosti>, <https://law.sspu.edu.ua/news/94-mizhnarodnestazhuvannya>), авторами публікацій у наукових закордонних виданнях. Згідно договорів про співпрацю з іноземними ЗВО, кафедра права та методики викладання правознавства є співорганізатором проведення щорічної Міжнародної конференції «Реалії та перспективи розбудови правової держави в Україні та світі». У відповідних збірниках матеріалів заходів НПП публікують свої наукові дослідження. Конкретні факти наведені у відповіді на запит ЕГ (Додаток до табл. 2 "Зведена інформація про викладачів ОП") та Додатку до Звіту (Табл.2 доповнення Суми). На сайті викладено інформацію про міжнародну діяльність ЗВО, проведені науково-практичні заходи, продемонстровано звіти за їх результатами, здобувачі вищої освіти та НПП повідомили про підтримку адміністрацією їх участі у міжнародних заходах, програмах, зокрема інформування про їх проведення, роз'яснення вимог. Договори про співпрацю із зарубіжними ЗВО, плани їх практичного виконання, дипломи, сертифікати, довідки про закордонні стажування НПП, участь у тематичних програмах підвищення компетентностей було продемонстровано гарантом та адміністрацією на відповідній фокус-зустрічі.

Загальний аналіз щодо Критерію 4:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 4.

Змістовне наповнення та функціонал платформи Moodle дистанційної освіти, що забезпечує належне здійснення освітнього процесу, поточний та підсумковий контроль знань; оприлюднення навчально-методичного забезпечення ОК на дані платформі та інших офіційних веб-ресурсах; чітка нормативна регламентація надання учасникам освітнього процесу доступної і зрозумілої інформації щодо цілей, змісту та програмних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих ОК. Загальна відкритість адміністрації інституту та Університету, що проявляється у постійному інформуванні усіх зацікавлених сторін про освітнє середовище на офіційному сайті, сторінках у Фейсбуці. Залучення здобувачів ОП до наукової роботи кафедри у формі написання наукових робіт, тез доповідей, а також участі у проведенні наукових заходів, тощо. Регулярне проведення кафедрою наукових заходів, семінарів, публічних обговорень за тематикою ОП; відображення результатів наукових досліджень НПП, залучених до викладання на ОП, в конспектах лекцій та інших навчально-методичних документах; участь роботодавців, НПП, здобувачів у регулярному оновленні змісту ОК. Впровадження в освітній процес результатів міжнародних стажувань та наукової діяльності викладачів, залучених до реалізації ОП, зокрема гаранта; активна індивідуальна участь викладачів, залучених до реалізації ОП в міжнародних стажуваннях, пов'язаних з профілем ОП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 4.

Ознайомлення із силабусами ОК та Робочими програмами засвідчили про наявність між ними розбіжностей (наприклад, ОК "Адміністративне право", відсутній усталений підхід до власне структури силабусів та робочих програм щодо переліку рубрик та їх розкриття, зокрема за ОК "Цивільне право" відсутня рубрика "тема та питання самостійної роботи", "переліку посилань на джерела", тощо). Доцільно сформулювати та дотримуватися уніфікованого підходу до наповнення змістом основних рубрик робочих програм та контролювати дані вимоги. В електронних кабінетах здобувачів наявна рубрика про стан їх поточних оцінок, разом із тим така інформація ще на стадії доопрацювання та впровадження, а ці процеси варто пришвидшити, зважаючи на важливість надання до неї доступу.

Рівень відповідності Критерію 4.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 4.

Навчання і викладання на ОП загалом відповідають необхідним вимогам, а саме: форми та методи навчання і викладання в ЗВО сприяють досягненню заявлених в ОП цілей та ПРН. Використовуються активні та інтерактивні методики навчання та викладання із акцентом на їх орієнтованість на потреби та інтереси здобувачів ОП, їх різноманіття. Інформація щодо цілей, змісту, очікуваних результатів навчання, порядку та критеріїв оцінювання у межах окремих ОК своєчасно, у повному обсязі упродовж всього періоду навчання доводиться до відома всіх учасників освітнього процесу на ОП. У ЗВО належно забезпечене поєднання навчання і досліджень під час реалізації освітньої програми відповідно до рівня вищої освіти, спеціальності та цілей освітньої програми.

Критерій 5. Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність:

1. Форми контрольних заходів та критерії оцінювання здобувачів вищої освіти є чіткими, зрозумілими, дозволяють встановити досягнення здобувачем вищої освіти результатів навчання для окремого освітнього компоненту та/або освітньої програми в цілому, а також оприлюднюються заздалегідь.

В Університеті для оцінювання рівня навчальної діяльності здобувачів освіти застосовуються контрольні заходи: поточний, модульний та підсумковий контроль. Для поточного контролю використовуються опитування в усній, письмовій та комбінованій формах, тестування, обговорення проблемних питань, а також ректорський контроль, що забезпечує встановлення рівня досягнення РН. Про ці форми поточного та підсумкового контролю РН та критерії їх оцінювання здобувачів вищої освіти по кожній навчальній дисципліні повідомляють на початку семестру, у якому передбачене вивчення дисципліни, додатково інформацію містять силабуси (щоправда не за всіма ОК, наприклад відсутнє у силабусі ОК Цивільне право) та робочі програми, крім того, систематично під час проведення організаційних заходів (зокрема, патріотичного виховання, засідань гуртка, тощо) роз'яснюється особливості заходів контролю, їх значення, доступу до детальної інформації щодо їх проведення. Інформацію про стан успішності здобувач отримує з журналу академічної групи, частково - про підсумкові оцінки - з особистого кабінету у локальній мережі, програмі Moodle, щодо результатів поточного тестування. В ЗВО для оцінювання рівня знань здобувачів вищої освіти одночасно застосовуються три системи оцінювання: за національною (4-бальною) шкалою, 100-бальною, а також за шкалою ЄКТС. Оцінювання знань здобувачів вищої освіти за ОП відповідає встановленим в ЗВО стандартам. ЄГ пересвідчилась, що застосовуються також написання індивідуальних робіт, тез доповідей, наукових робіт); підсумковий контроль (семестровий контроль у формі іспиту (для обов'язкових дисциплін) або заліку (для вибіркових дисциплін), атестаційний іспит). Під час акредитаційних зустрічей ЄГ пересвідчилась, що здобувачі вищої освіти за ОП задоволені формою та якістю поточного і підсумкового контролю, який реалізується на ОП. До позитивних практик ЄГ відносить форму проведення поточного контролю (тестування) та семестрового контролю здобувачів вищої освіти у вигляді письмового іспиту, який забезпечує об'єктивність та всебічність оцінювання знань, білет складається із ситуаційного завдання й теоретичних питань.

2. Форми атестації здобувачів вищої освіти відповідають вимогам стандарту вищої освіти (за наявності).

Форми підсумкової атестації визначені у відповідності до Положення про організацію освітнього процесу у СумДПУ імені А.С.Макаренка, Положення про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії, навчального плану і програми атестаційного екзамену. Комплексні атестаційні іспити, включені до НП дійсно передбачають оцінювання досягнення РН, визначених Стандартом вищої освіти та ОП.

3. Визначено чіткі і зрозумілі правила проведення контрольних заходів, що є доступними для усіх учасників освітнього процесу, забезпечують об'єктивність екзаменаторів, зокрема включають процедури запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, визначають порядок оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження, та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Процедура проведення контрольних заходів регулюється Положенням про організацію освітнього процесу у СумДПУ імені А.С.Макаренка, Положенням про порядок оцінювання знань студентів у Європейській кредитно-трансферній системі (ЄКТС) організації освітнього процесу, Положенням про проведення практики студентів СумДПУ імені А.С.Макаренка, Порядком організації поточного, семестрового контролю та підсумкової атестації здобувачів вищої освіти із використанням дистанційних технологій у СумДПУ імені А.С.Макаренка, Положенням про порядок створення та організацію роботи екзаменаційної комісії, Положенням про систему внутрішнього

забезпечення якості вищої освіти СумДПУ, РП навчальних дисциплін, програмою практики за ОП, програмою атестаційного екзамену. Ці положення в електронному вигляді представлені на офіційному веб-сайті університету <https://sspu.edu.ua/universytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>. Їх аналіз засвідчив інституційну політику щодо оскарження результатів контрольних заходів та їх повторного проходження. З'ясовано, що у повному обсязі використовуються методичні рекомендації щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів. З метою забезпечення ефективності механізму вирішення конфліктних ситуацій в ЗВО передбачено такі складові, як участь у моніторингу та вирішенні конфліктів представників студентського самоврядування, тощо. ЕГ отримала підтвердження, що об'єктивність екзаменаторів забезпечується шляхом обговорення та періодичним переглядом змісту робочих програм і критеріїв оцінювання здобувачів на засіданнях кафедри; застосуванням середовища MOODLE; складанням іспиту у письмовій формі із зберіганням екзаменаційних робіт здобувачів на кафедрі протягом двох тижнів після складання іспиту; залікові роботи зберігаються на кафедрі упродовж двох тижнів після складання заліку; наявністю процедури апеляції результатів заліку і іспиту. Встановлено, що здобувачі мають достатній рівень обізнаності з порядком оскарження результатів контрольних заходів і їх повторного проходження.

4. У закладі вищої освіти визначено чіткі та зрозумілі політика, стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності, що послідовно дотримуються всіма учасниками освітнього процесу під час реалізації освітньої програми. Заклад вищої освіти популяризує академічну доброчесність (насамперед через імплементацію цієї політики у внутрішню культуру якості) та використовує відповідні технологічні рішення як інструменти протидії порушенням академічної доброчесності.

У ЗВО постійно здійснюються заходи із популяризації академічної доброчесності. На офіційному сайті висвітлено інформацію щодо цього https://sspu.edu.ua/images/2021/02/Korysni-posylannya_stranicy_c3b99.pdf. До змісту дисциплін «Право інтелектуальної власності», «ІКТ», «Юридична деонтологія», а також Методичних рекомендацій щодо виконання курсових робіт включено проблематику технологій цитування, оформлення бібліографічного опису, важливості дотримання академічної доброчесності. У спілкуванні з членами ЕГ усі учасники освітнього процесу проявили обізнаність та розуміння політики закладу щодо дотримання академічної доброчесності, зокрема в умовах захисту курсових робіт, хоча запроваджено приписи щодо перевірки на наявність запозичень курсових робіт у загальноуніверситетській системі "Плагіат" з минулого навчального року, про відсоток плагіату прийнято зміни до Положення про курсові роботи https://sspu.edu.ua/images/2021/pro_kursovu_robotu_974a8.pdf. ЗВО використовує як інструмент протидії порушенням академічної доброчесності антиплагіатну систему на основі Інтернет-системи StrikePlagiarism.com. Здобувачі мають можливість перевірити на плагіат роботи через уповноважену особу Наукової бібліотеки університету. Система використовується через інтерфейс користувача (www.plagiat.pl та StrikePlagiarism.com). Наукові статті та тези, інші види наукових досліджень перевіряються через відкриті ресурси в мережі Інтернет. Здійснюється реагування на виявлені факти (повторне проходження оцінювання, повторне проходження освітнього компоненту, призначення додаткових індивідуальних завдань, тощо). ЕГ отримала задоволення відсутності фактів недотримання академічної доброчесності на ОП.

Загальний аналіз щодо Критерію 5:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 5.

Різноманітність методів поточного контролю знань здобувачів вищої освіти, які включають письмові та усні форми роботи під керівництвом викладачів, обов'язкове тестування на платформі MOODLE, що забезпечує достовірність його результатів; процедури оскарження результатів контрольних заходів, які забезпечують об'єктивний їх перегляд; стандарти і процедури дотримання академічної доброчесності детально унормовані цілою низкою внутрішніх документів ЗВО; регулярне проведення серед учасників освітнього процесу опитувань з проблем академічної доброчесності й семінарів та нарад з цієї тематики; перевірка на наявність академічного плагіату курсових робіт та інших робіт, що мають авторський текст.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 5.

У електронному журналі обліку академічної групи (АСУ – автоматизованій системі управління ще не функціонує розділ щодо поточних оцінок здобувачів), особливо актуалізується дане питання в контексті дистанційного навчання, спостерігається позитивна динаміка у запровадженні академічної доброчесності, проте перевірка на наявність запозичень курсових робіт у загальноуніверситетській системі "Плагіат" запроваджена тільки з минулого навчального року.

Рівень відповідності Критерію 5.

Рівень B

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 5.

ОП та освітня діяльність для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти відповідає вимогам, щодо регулювання форм контрольних заходів та критеріїв оцінювання здобувачів вищої освіти та забезпечення академічної доброчесності. Потребує розвитку запроваджена практика використання АСУ.

Критерій 6. Людські ресурси:

1. Академічна та/або професійна кваліфікація викладачів, задіяних до реалізації освітньої програми, забезпечує досягнення визначених відповідною програмою цілей та програмних результатів навчання.

ЕГ з'ясовано, що академічний персонал ОП відповідає рівню академічної та професійної кваліфікації, необхідному для забезпечення досягнення визначених цілей ОП та ПРН. Викладання на ОП забезпечують НПП, які мають підтверджений рівень професійної майстерності (науковий ступень кандидата або доктора юридичних наук, вчене звання доцента або професора та значний досвід науково-педагогічної роботи). На ОП також задіяні особи, які мають практичний стаж роботи у правоохоронних органах, адвокатської діяльності, тощо. Залучені до реалізації ОП викладачі мають достатню кількість публікацій у фахових юридичних виданнях України, міжнародних рецензованих виданнях за напрямом тих ОК, які вони забезпечують, окремі (Кучук А., Іваній О., Курова А. у базах Scopus і WoS. Академічний персонал систематично підвищує рівень професійної майстерності, зокрема не менше ніж 1 раз на п'ять років. ЕГ надано докази того, що викладачі, які забезпечують реалізацію ОП, проходять регулярне рейтингове оцінювання. Надана гарантом ОП зведена інформація, викладена у відомостях про самооцінювання щодо НПП, які викладають на ОП (таблиці 2 та додаток до неї за запитом ЕГ, додаток до Звіту) підтверджується отриманою під час спілкування з НПП інформацією та поясненнями. Критеріями для включення НПП до групи забезпечення ОП виступали наявність формальних показників, які визначені у п. 30 Постанови Кабінету Міністрів України №1187 від 30.12.2015, що має місце у всіх НПП, які забезпечують цю ОП, досвіду практичної діяльності у сфері щодо якої НПП розробляє та викладає ОК, а також наявністю у сукупності не менше чотирьох показників по критеріях активності кожного НПП, передбачених на додаток до наведених у пп. 4 – 18 п. 30 Ліцензійних умов, та стаж науково-педагогічної діяльності понад два роки.

2. Процедури конкурсного добору викладачів є прозорими і дозволяють забезпечити необхідний рівень їхнього професіоналізму для успішної реалізації освітньої програми.

Для забезпечення роботи щодо організації та залучення практичних працівників до проведення аудиторних занять керівництво Інституту та кафедри мають право відповідно «Порядку проведення конкурсного відбору при заміщенні вакантних посад науково-педагогічних працівників СумДПУ імені А.С. Макаренка, укладання та розірвання з ними трудових договорів (контрактів)» від 25.05.2020 р. https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/poryadok_provedennya_konkursnogo_vidboru_pri_zamischenni_vakposad_npp_of_af9.pdf на конкурс запрошувати фахівців, враховуючи як вимогу професіоналізм викладачів, наявність стажу науково-педагогічної діяльності; інформацію про підготовку науково-педагогічних кадрів; висновки про професійні та особистісні якості; додаткову інформацію стосовно освіти, досвіду роботи, професійного рівня, ділової репутації тощо. Для залучення кращих викладачів контракти укладають на обмежений термін (за рішенням ректора до 5 років). Рівень їх професіоналізму визначають на основі рейтингових показників («Положення про рейтингову систему оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників, кафедр, навчально-наукових інститутів, факультетів СумДПУ імені А.С. Макаренка» від 26.11.2018 https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/polozhennya_pro_reytingovu_sistemu_ocinyuvannya_diyalnosti_d2a31.pdf) і щорічного анонімного опитування студентів. На ОП залучені професіонали-практики, оплата праці яких здійснюється як сумісників та у передбачених випадках (залучення до роботи ЕК) погодинно.

3. Заклад вищої освіти залучає роботодавців до організації та реалізації освітнього процесу.

В Університеті дійсно простежується системний підхід до залучення стейкхолдерів-роботодавців до організації та реалізації ОП. Так, функціонує Рада роботодавців та експертна рада стейкхолдерів за спеціальністю 081 Право. Проходження практики, що передбачено на 2,3,4 курсах забезпечується у Сумському НДЕКЦ МВС України; Глухівському відділі Шосткинської місцевої прокуратури; адвокатському об'єднанні «КОРПУС ЮРИС», судових органах, інших правоохоронних органах (див. відповіді на запит Накази про проведення практики на ОП) <https://law.sspu.edu.ua/news/144-zvitna-konferentsiya-po-navchalnij-praktitsi-v-sudovikh-ta-pravoohoronnikh-organakh>). Виявлення та врахування позицій стейкхолдерів відбувається в результаті проведення бесід, опитувань після проходження практики, на наукових заходах, пропонується безперешкоди доступ як до змісту чинної редакції ОП, так і надається можливість подати пропозиції на електронну пошту (law@sspu.edu.ua) з метою вдосконалення

ОП. Ця інформація у повній мірі підтверджена роботодавцями та простежується увага гаранта та адміністрації ННІ до врахування їх пропозицій.

4. Заклад вищої освіти залучає до аудиторних занять професіоналів-практиків, експертів галузі, представників роботодавців.

До аудиторних занять залучаються професіонали-практики, про що свідчать дані наведені гарантом у додатку до таблиці 2, за запитом ЕГ, більша частина НПП, що забезпечують ОК на ОП є практиками за спеціальністю 081 Право (Апаров А.М. – 23 роки, Кучук А.М. – 17 років, Чернадчук О.В. – 9 років, Мирославський С.В. – 9 років, Щербак С.В. – 18 років, Курова А.А. – 3 роки, члени ради роботодавців Шестопапов Р. – 15 років, Нестеренко О.С. – 15 років). Практикуючими юристами, що працюють в Університеті за сумісництвом є Чернадчук О., Шестопапов Р., Нестеренко О. Стейкхолдери (як представники роботодавців, так і здобувачі) підтвердили задоволеність роботою НПП. Роботодавці підтвердили, що їх залучають до складу відповідних експертних комісій, у т.ч. під час захисту курсових робіт здобувачів ОП "Право".

5. Заклад вищої освіти сприяє професійному розвитку викладачів через власні програми або у співпраці з іншими організаціями.

У ЗВО ведеться планування стажування науково та науково-педагогічного складу, зокрема підвищення педагогічної майстерності науково-педагогічного складу та розклад занять їх проведення. Протягом періоду існування ОП з 2016 по 2020 рік пройшли актуалізацію практичних та теоретичних знань всі НПП, що забезпечують ОК. Апаров А. Міжнародне науково-педагогічне стажування «Сучасні тренди в освіті у сучасному інформаційному суспільстві та науковій діяльності. Європейський досвід та практика», м. Будапешт (180 годин). Іваній О. Міжнародне науково-педагогічне стажування «Юридична освіта в сучасному університеті: проектний підхід до організації роботи згідно з положеннями європейських кваліфікаційних рамок (досвід університету Данубіус)», 2017 р., м. Сладковичево, Словачка Республіка; Міжнародне стажування «Міжнародні стандарти захисту прав людини» на юридичному факультеті Варненського вільного університету ім. Чорногорця Храбъра (Болгарія) 30.03.2019-30.06.2019; Міжнародне стажування "Unified Educational Space: Ukraine-EU", 2020 (сертифікат 150 годин); III Міжнародний науковий конгрес «Society of ambient intelligence», 2020 р. (сертифікат № 665-2020 на 75 годин) Міжнародне стажування «Єдиний освітній простір Україна-ЄС» 03.08.20-02.10.20 (сертифікат № HR 9334/02.10.2020 на 135 годин). Курова А. Сертифікат про закінчення курсів первинної професійної підготовки працівників підрозділів патрульної служби поліції України з дисципліни «Тактична підготовка» (Головне управління Національної поліції в Сумській області, Суми, 2016 р.); XXV Харківська школа з прав людини. Громадська організація «Харківська правозахисна група», 2019 р., м. Харків, тощо (відповідь на запит ЕГ). НПП під час спілкування з ЕГ підтвердили сприяння ЗВО у стажуванні, інформуванні НПП про міжнародні проекти у сфері вищої освіти, залучення їх до виконання спільних проектів. Разом із тим, під час зустрічей із НПП та представниками допоміжних структурних підрозділів ЕГ встановила, що для реалізації співпраці з іноземними ЗВО за ОП існують об'єктивні перешкоди: фінансові, організаційні, карантинні обмеження, мовний бар'єр, тощо.

6. Заклад вищої освіти стимулює розвиток викладацької майстерності.

ЗВО стимулює розвиток викладацької майстерності, включають професійне і матеріальне заохочення, основними завданнями якого є виявлення і популяризація здобутків науково-педагогічного складу з розроблення та практичного впровадження інноваційних освітніх технологій, модернізації змісту професійної підготовки фахівців, створення умов для додаткової мотивації науково-педагогічних співробітників (працівників) до творчого пошуку. Професійне заохочення викладачів відбувається за результатами анкетування «Викладач очима студентів». Матеріальне заохочення НПП преміювання, нагородження цінним подарунком, тощо здійснюється у порядку, встановленому нормативно-правовими актами. Під час зустрічей з академічним персоналом підтверджено, що система різноманітних матеріальних, моральних та змішаних заохочень НПП є дієвою та позитивно сприймається НПП, так за досягнення у фаховій сфері відповідно до Положення про рейтингову систему оцінювання діяльності науково-педагогічних працівників, кафедр, навчально-наукових інститутів, факультетів СумДПУ імені А.С.Макаренка». Зокрема, під час спілкування з фокус-групою НПП, що забезпечують ОК за ОП, з'ясовано, що матеріальне заохочення здійснювалося за результатами публікації досліджень НПП (Іваній О.М., Апаров А.М., Кучук А.М., Курова А.А.) в журналах, що входять до науко-метричних баз, міжнародні стажування, участь у проекті «Університет – простір прав людини» та ін. (Відповідні Накази на підтвердження у відповідях на запит ЕГ). Також НПП, що забезпечують викладання ОК на ОП неодноразово заохочувалися грамотами та подяками.

Загальний аналіз щодо Критерію 6:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 6.

ЗВО сприяє розвитку професійної та викладацької майстерності НПП, в т.ч. у співпраці з іншими партнерами (Одеський державний університет МВС України, Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, тощо). Започатковане щорічне оцінювання та рейтингування НПП й дієва систему заохочень, практика опитування здобувачів щодо рівня професіоналізму НПП та урахування їх результатів при вирішенні питань кадрового забезпечення ОП. Зокрема, в університеті створені умови, які забезпечують підтримку прагнень НПП до підвищення рівня професійної майстерності через різнопланове використання засобів морального та забезпечення прямого та опосередкованого матеріального заохочення НПП шляхом організації та проведення конкурсів на кращого науковця, кращого науково-педагогічного працівника. Передбачена часткова компенсація витрат на відрядження для участі у науково-практичних заходах, тренінгах, стажуваннях, в тому числі закордонних, а також покращення матеріально-технічного забезпечення навчального процесу та умов діяльності НПП.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 6.

Відсутність у ЗВО програми підвищення кваліфікації академічного персоналу, яка би враховувала специфіку ОП. Рекомендовано розробити власну внутрішню програму підвищення кваліфікації викладачів, яка би враховувала специфіку ОП; розширити практику організаційної та фінансової підтримки НПП, які викладають на ОП і мають намір взяти участь у заходах, що сприятимуть їх професійному розвитку; забезпечити доступ НПП та здобувачів ОП до грантів, міжнародних наукових проєктів за напрямом ОП, шляхом не тільки інформування про відповідні гранти та проєкти, а й надання конкретної підтримки щодо підготовки відповідних заявок, зокрема опрацювання вимог щодо їх змістовного наповнення, перекладу.

Рівень відповідності Критерію 6.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 6.

Освітня програма загалом відповідає визначеному критерію щодо формування людських ресурсів, а вищезазначені недоліки не є суттєвими і не перешкоджають досягненню заявлених цілей та програмних результатів навчання.

Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси:

1. Фінансові та матеріально-технічні ресурси (бібліотека, інша інфраструктура, обладнання тощо), а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми забезпечують досягнення визначених освітньою програмою цілей та програмних результатів навчання.

За результатами експертизи встановлено, що у ЗВО є наукова бібліотека, в якій є читальний зал, електронний репозитарій (eSSPUAIR) - <https://repository.sspu.edu.ua>, а також окремий навчально-методичний кабінет з права, у якому наявна юридична література та нормативно-правові акти, які можуть використовуватись студентами для цілей ОП. Окрім того, у корпусах та аудиторіях, де проводиться навчання на ОП наявний бездротовий доступ до мережі Інтернет через Wi-Fi, що було продемонстровано під час огляду матеріально-технічної бази (зі слів працівника ОП, цей огляд через систему Zoom відбувся з одночасним підключенням до мережі Wi-Fi), а також підтверджено під час зустрічі зі студентами. Також було продемонстровано криміналістичну валізу, приміщення, імітоване під залу для судових засідань, конференц-зал для проведення семінарів і круглих столів, комп'ютерний клас, а також актову залу для проведення культурно-масових та наукових заходів. Усе вищепераховане візуалізовано у даному відео: <https://www.youtube.com/watch?v=RwNu3UqcDaA>. Також було презентовано спортивний комплекс, який включає в себе футбольне поле, тенісний корт, гімнастичне приміщення, тренажерну залу, басейн, актову залу, а також медичний пункт. Отже, фінансові та матеріально-технічні ресурси а також навчально-методичне забезпечення освітньої програми є достатнім для досягнення цілей ОП, у той же час підключення до мережі Wi-Fi у гуртожитку є нестабільним та/або майже відсутнім, що потребує додаткової роботи над покращенням зв'язку, перелік друкованих нормативно-правових актів, що наявні у методичному кабінеті, потребує суттєвого оновлення з огляду на актуальні зміни чинного законодавства України, а наявність криміналістичної валізи є недостатнім для підготовки фахівця у такій сфері.

2. Заклад вищої освіти забезпечує безоплатний доступ викладачів і здобувачів вищої освіти до відповідної інфраструктури та інформаційних ресурсів, необхідних для навчання, викладацької та/або наукової діяльності в межах освітньої програми.

Під час виїздної експертизи встановлено, що у межах ЗВО загалом і ОП зокрема наявний доступ до системи Moodle як у викладачів, так і студентів ОП. Доступ до цієї системи є безкоштовним і вона реально використовується в освітньому процесі, що підтвердили студенти, і що було продемонстровано гарантом. Окрім того для всіх ОП функціонує електронний кабінет здобувача, а також у вільному доступі через офіційний сайт ЗВО реалізований електронний розклад, який зазвичай і використовується серед здобувачів. Також зі слів гаранта ЗВО забезпечує безоплатний доступ здобувачів ОП до системи інформаційно-правового забезпечення ЛІГА:ЗАКОН, бібліографічно-реферативних платформ - Scopus та Web of Science, а також до бібліотечного фонду, комп'ютерного класу, навчальної літератури, наявної в методичному кабінеті.

3. Освітнє середовище є безпечним для життя та здоров'я здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою, та дозволяє задовольнити їхні потреби та інтереси.

На думку ЕГ, освітнє середовище є достатньо безпечне для життя і здоров'я здобувачів ОП та персоналу ЗВО. Як було встановлено під час експертизи, навчальні приміщення забезпечені засобами протипожежної безпеки (вогнегасниками), у видному місці розташований план аварійної евакуації з корпусу, а також функціонує Комісія з питань евакуації, положення про яку розміщене на офіційному сайті: https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/pro_komisiyu_z_pitan_evakuaciyi_3d450.pdf. У той же час, викликають серйозне застереження наявність на території студентського містечка загону охорони громадського порядку «Сокіл», який начебто "здійснює охорону правопорядку в студмістечку", так як здобувачі опесередковано підтвердили наявність конфліктів з огляду на зловживання такими особами своїми службовими повноваженнями. Крім того, на запит експертної групи з надання відповідного договору ЗВО з загоном, було надано лише їх статут та свідоцтво про реєстрацію, що не дає змогу оцінити ступінь та юридичні підстави залучення та таких осіб до "охорони правопорядку в студмістечку" ЗВО. Окрім того встановлено, що інагородні студенти ОП забезпечені можливістю поселення у гуртожиток, а студенти підтвердили, що проблем із доступом до гуртожитку в нічний час у них не має, що є безсумнівно позитивною практикою ЗВО. У той же час, зі слів студентів, що не заперечується адміністрацією ЗВО, достатньо ускладненим є вихід із гуртожитку в нічний час (потрібно писати заяву з поясненням причини), що однозначно порушує низку конституційних прав студентів, що проживають у гуртожитку, з огляду на що відповідна практика має себе вичерпати.

4. Заклад вищої освіти забезпечує освітню, організаційну, інформаційну, консультативну та соціальну підтримку здобувачів вищої освіти, що навчаються за освітньою програмою.

У ЗВО функціонує Відділ працевлаштування, професійно-технічної освіти та додаткових платних послуг, на базі якого здійснюється консультування здобувачів щодо їх професійної траєкторії, а також надається допомога з підготовкою резюме для працевлаштування. Згідно інформації, отриманої під час виїздної експертизи, у планах менеджменту ОП створення бази даних випускників для обміну між ними корисною інформацією, однак, з огляду на те, що за даною ОП випускників наразі ще немає, ця можливість поки не реалізована. Окрім того, експертною групою виявлено належний рівень комунікації між здобувачами та адміністрацією ОП і науково-педагогічним персоналом, яка відбувається як через старост, електронний кабінет студента, так і шляхом персональної комунікації через сучасні месенджери. Нарікань з боку здобувачів на неналежний рівень організації та адміністрування навчального процесу експертною групою виявлено не було. Окрім того, ЗВО на основі Постанови Кабінету Міністрів №1050 "Деякі питання стипендіального забезпечення" та керуючись Правилами призначення і виплати академічної стипендії студентам, аспірантам і докторантам Сумського державного педагогічного університету імені А.С.Макаренка: https://sspu.sumy.ua/images/files/doc_files/2019/Untitled.FR124_0313e_293674966.pdf надає соціальні стипендії, зокрема одна така стипендія призначена здобувачці ОП "Право".

5. Заклад вищої освіти створює достатні умови для реалізації права на освіту особами з особливими освітніми потребами, що навчаються за освітньою програмою.

Під час експертизи було встановлено, що корпуси, в яких здійснюється заняття для ОП "Право", обладнані пандусами на першому поверсі, а для проведення навчальних заходів за участі осіб з особливими освітніми потребками використовуються приміщення, розташовані на першому поверсі. Дана інформація розташована на веб-сайті кафедри: <https://law.sspu.edu.ua/studentam/dlia-osib-z-osoblyvymy-osvitnimy-potrebam>. Зазначений пандус з'явився після тренінгового курсу з інклюзії за підтримки Освітнього дому прав людини в Чернігові. Також у ЗВО визначено відповідальну особу, яка зобов'язана здійснювати супроводження осіб з особливими освітніми потребами, інформацію про яку можна знайти на сайті: <https://sspu.edu.ua/vilnyi-dostup-do-universytetu>. Однак у відкритому доступі інформації, яка допомагала б зв'язатись з даною особою, наразі відсутня. Дані дії регулюються Порядком навчання та супроводу осіб з особливими потребами в СумДПУ. Однак порядок доступу до будівлі гуртожитку для осіб з особливими освітніми потребами дещо ускладнений, так як пандуси для доступу до холу гуртожитку відсутні, кнопки для виклику відповідальної особи також, а окремих вхід, який гарантує доступ до приміщення гуртожитку без використання сходинок, закритий, його використання не було продемонстроване під час ознайомчої екскурсії і скоріш за все він також упирається у сходи, на яких відсутній пандус. Також ні в будівлях навчальних корпусів, ні в

гуртожитку немає ліфту, відповідно переміщення осіб з особливими освітніми потребами ускладнене. У той же час, осіб з особливими освітніми потребами за даною ОП наразі не обліковується.

6. Існує чітка і зрозуміла політика і процедури вирішення конфліктних ситуацій (зокрема пов'язаних з сексуальними домаганнями, дискримінацією та/або корупцією тощо), яка є доступною для усіх учасників освітнього процесу та послідовно дотримується під час реалізації освітньої програми.

Під час експертизи було встановлено, що порядок врегулювання конфліктних ситуацій як такий у ЗВО відсутній. У той же час деякі аспекти цього врегульовані Положенням «Про розгляд скарг та звернень громадян у СумДПУ», Кодексом академічної доброчесності СумДПУ імені А.С. Макаренка, Положенням "Про систему забезпечення академічної доброчесності у освітньо-науковій діяльності СумДПУ імені А.С. Макаренка". Такі документи оприлюднені на офіційному сайті ЗВО: <https://sspu.edu.ua/polozhennia>. Окрім того, на Кафедрі діє електронна скринька довіри, яка розміщена на сайті Кафедри: <https://law.sspu.edu.ua/main/zahalna-informatsiia/elektronna-skrinka-doviri>, а здобувачі підтверджують, що знають про неї і навіть один раз нею скористались, результатом чого стало не продовження договору з одним із викладачів. У той же час, на пробний лист експерта на зазначену електронну пошту від 02.03.2021 року, на момент подання даного звіту, відповіді не надійшло, що ставить під сумнів реальне функціонування даного механізму. Між іншим, експертною групою встановлено, що у ЗВО діє фахівець із питань протидії корупції, інформація про діяльність якого, а також телефон відповідної гарячої лінії викладені на сайті: <https://sspu.edu.ua/universytet/zahalna-informatsiia/zapobihannia-ta-protydiia-koruptsii>. Окрім того здобувачі підтвердили, що систематично (не рідше ніж раз на рік) проводяться опитування студентів ОП щодо якості освітнього процесу та наявних проблем в ньому, проте жодних проблем вони не відчують. У той же час, характер відповідей на одне з таких опитувань (щодо освітньої, організаційної, інформаційної, консультативної та соціальної підтримки здобувачів), відображене у звіті, що був наданий гарантом, а також відповіді на питання ЕГ не дозволяють зробити висновки про неформальність підходу до даного питання. У свою чергу, це не ставить під сумнів відсутність конфліктних ситуацій серед здобувачів ОП, на що ними було наголошено на відповідній зустрічі, однак експертна група працювала не з вихідними даними таких опитувань, а вже з обробленими звітними матеріалами.

Загальний аналіз щодо Критерію 7:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 7.

Безоплатний доступ до необхідної в цілях ОП інфраструктури та інформаційних ресурсів забезпечений на належному рівні. Безпечне освітнє середовище в принципі гарантується ЗВО та забезпечується, в т.ч. через функціонування органів студентського самоврядування, юридичної клініки та, загалом, наявністю невеликої кількості здобувачів за даною ОП. Гарною практикою є поступова інтеграція освітнього процесу в систему Moodle, забезпечення повсюдного Wi-Fi з'єднання, соціальна підтримка здобувачів, надання доступу до інформаційно-правових систем та бібліографічно-реферативних платформ. У ЗВО створено низку структурних підрозділів - працевлаштування, запобігання корупції, моніторингу якості освіти тощо, що загалом забезпечують функціонування усіх ОП у відповідності до сучасних стандартів.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 7.

Рекомендується відмовитись від друкованих нормативно-правових актів у методичному кабінеті та бібліотеці з огляду на постійні зміни законодавства, переобладнати окрему кімнату під криміналістичний кабінет (наразі демонструвалися ЕГ тільки окремі експонати), визначитись зі статусом загону охорони громадського порядку «Сокіл» на території студентського містечка, забезпечити інтеграцію в систему Moodle електронного календаря та кабінета здобувача, щоб уніфікувати ці ресурси, відмовитись від некоректної в сучасному демократичному суспільстві практики обмеження права здобувачів, що проживають в гуртожитку, на вільне переміщення в нічний час, підвищити інформування про важливість інклюзивного доступу до освіти та встановити, хоча б, біля входу в гуртожиток та навчальні корпуси фізичну "кнопку виклику" працівника супроводження осіб з особливими освітніми проблемами.

Рівень відповідності Критерію 7.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 7.

Освітнього середовища та матеріальних ресурсів, що використовуються в межах ОП, в цілому достатньо для забезпечення якості освітнього процесу та навколишнього освітнього середовища здобувачів. У той же час під час експертизи були виявлені незначні недоліки, які прямо не порушують існуючу нормативну базу та скоріш за все якісно не відображаються на набутих здобувачем компетентностях, тому, відповідно, не є суттєвими, що, в комплексі, відповідає критерію В.

Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми:

1. Заклад вищої освіти послідовно дотримується визначених ним процедур розроблення, затвердження, моніторингу та періодичного перегляду освітньої програми.

Процедура розроблення (відкриття), затвердження, моніторингу та періодичного перегляду (зміни/закриття) освітньої програми визначена Положенням про освітні програми у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С.Макаренка, а також у загальних рисах описана у Положенні про організацію освітнього процесу у СумДПУ імені А.С.Макаренка». Процедура перегляду ОП з огляду на оцінювання якості освіти здійснюється у відповідності до Положення про комісію із забезпечення якості вищої освіти Положення про систему внутрішнього забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти. Усі вищезгадані документи наявні у відкритому доступі на сайті ЗВО: <https://sspu.edu.ua/universitytet/edusci/normatyvno-pravova-baza>. Як було встановлено експертною групою, перегляд ОП за доволі недовгий час її існування здійснювався двічі (2019 і 2020). Перший раз (2019) - це було зумовлено необхідністю приведення у відповідність до Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 081 "Право", а другий (2020) - необхідністю врахування зауважень стейкхолдерів та здобувачів вищої освіти щодо акценту на практичну складову в навчанні, додаванню нових дисциплін, розширення бази практики тощо. Тут вартує акцентувати увагу, що перший перегляд був зумовлений формальними вимогами, тоді як другий був справжньою реакцією ЗВО на пропозиції зовнішніх акторів з удосконалення ОП, що безумовно є прикладом правильної реакції ЗВО на зворотній зв'язок від стейкхолдерів. Це і зазначені далі позиції в принципі свідчать про вчасне і адекватне реагування менеджменту на недоліки ОП та стійке бажання її покращувати. У той же час для більш обґрунтованої оцінки недостатньо того часу, який існує ОП (всього 4 роки).

2. Здобувачі вищої освіти безпосередньо та через органи студентського самоврядування залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери. Позиція здобувачів вищої освіти береться до уваги під час перегляду освітньої програми.

ЕГ було встановлено, що у ЗВО загалом та на ОП, зокрема, проходить достатньо велика кількість опитувань здобувачів як стосовно якості освітнього процесу, так і щодо їх пропозицій до покращення/перегляду ОП. Анкетування, проведене у вересні-листопаді 2020 року, вказує, що 91% опитуваних відзначають врахування пропозицій студентів щодо підготовки ОП. Здобувачі за ОП "Право" беруть активну участь у студентському самоврядуванні та входять, відповідно, до складу Вченої ради ЗВО й Інституту та беруть участь в їх засіданнях. Окрім того, у ЗВО спеціально створений Центр забезпечення якості вищої освіти проводить фокус-групи з академічної доброчесності та якості освіти, до рекомендацій якого, зі слів студентства, менеджмент ОП дослухається та, за можливості, намагається врахувати. Зокрема під час зустрічі зі студентами було наведено приклад, що коли у межах опитування виявилось, що здобувачі не встигають на належному рівні у межах визначеного навчальним планом проміжку часу освоїти великий масив інформації, було вирішено, так як збільшити кількість годин не вдавалось за можливо, дати викладачу право на власний розсуд видозмінити програму та зменшити відповідне інформаційне навантаження на здобувачів. Окрім того під час запровадження дистанційного навчання у зв'язку з карантинном виникали проблеми, які, за словами студентів, оперативно вирішувались адміністрацією, а пропозиції студентського самоврядування враховувались у поточній роботі. Принагідно під час експертизи встановлено, що до експертної ради стейкхолдерів ОП входить також і здобувач, що підтверджується Наказом №97 від 10 лютого 2020 року: https://sspu.edu.ua/images/2020/doc/09/nakaz_97_51d22.pdf.

3. Роботодавці безпосередньо та/або через свої об'єднання залучені до процесу періодичного перегляду освітньої програми та інших процедур забезпечення її якості як партнери.

Експертною групою встановлено, що у ЗВО функціонує Рада роботодавців: <https://sspu.edu.ua/universitytet/zahalna-informatsiia/rada-robotodavtsiv>. Зокрема як зустріч з роботодавцями, так і відкрита зустріч, на яку завітали в т.ч. представники роботодавців, підтвердили постійну комунікацію менеджменту ОП з представниками роботодавців, у тому числі в аспекті перегляду освітньої програми. Зокрема не останню ролі в цьому процесі грає той факт, що більшість із представлених на першій зустрічі роботодавців частково викладають на даній ОП (за сумісництвом) і тому беззаперечно враховують в своїй викладацькій діяльності практичну складову. Окрім того, окремо також варто зазначити конкретні приклади врахування думки роботодавців, наприклад ведення предмету "Практика ЄСПЛ", підвищення кількості годин, відведених для практичних занять, проведення моделювань справжніх судових засідань Як вже було зазначено, на кафедрі працює Експертна рада стейкхолдерів, куди входять роботодавці, які у Протоколі №2 від 19 травня 2020 року підтверджують врахування пропозицій роботодавців в освітньому процесі, їх безпосереднє залучення до нього та корегування ОП з огляду на застереження стейкхолдерів. Окрім того роботодавці

підтвердили, що їх залучають до відповідних екзменаційних комісій, у т.ч. під час захисту курсових робіт здобувачів ОП "Право".

4. Існує практика збирання, аналізу та врахування інформації щодо кар'єрного шляху випускників освітньої програми.

Загалом в ЗВО є Асоціація випускників: <https://association.sspu.edu.ua> . У той же час практика збирання та моніторингу інформації щодо кар'єрного шляху працевлаштування випускників саме даної ОП наразі відсутня, з огляду на фактичну відсутність випускників даної ОП на даний момент. У той же час в межах ЗВО працює Відділ працевлаштування, професійно-технічної освіти та додаткових платних послуг, який допомагає випускникам формувати резюме, шукати вакансії та коректно комунікувати з потенційними роботодавцями. Здобувачі підтвердили допомогу менеджменту ОП у спілкуванні з роботодавцями-практиками для залучення їх до проведення освітніх заходів, з огляду на що такий зв'язок та контакти у подальшому може бути використаний для працевлаштування окремих студентів. Окрім того на сайті ЗВО планують створити розділ, у якому збирають вакансії від роботодавців, однак поки його нема відповідну інформацію виставляють на сайті кафедри як новина: <https://law.sspu.edu.ua/news/143-vidkriti-vakansiji> . Окрім того, в ЗВО передбачена можливість переведення здобувача на навчання за індивідуальним планом з одночасним працевлаштуванням за фахом, однак жодна особа таким механізмом наразі не скористалась.

5. Система забезпечення якості закладу вищої освіти забезпечує вчасне реагування на виявлені недоліки в освітній програмі та/або освітній діяльності з реалізації освітньої програми.

Як вже було неодноразово зазначено, в ЗВО та на ОП на основі Центру забезпечення якості вищої освіти проводяться постійні опитування (моніторинг) якості освітнього процесу, а також забезпечення панування академічної доброчесності в освітній та науковій діяльності. У той же конкретних доказів щодо врахування пропозицій, викладених в таких систематичних опитуваннях (моніторингах) експертній групі надано не було, а достатньо розмитий характер "рекомендацій", які містяться у звітах про такі опитування може свідчити про формальний підхід до їх проведення. У той же час примітною є описана у п. 7.6 ситуація з непростовженням договору з викладачем як адекватна реакція ЗВО на зворотній зв'язок студентства щодо нього, внесення до ОП нових дисциплін, а також збільшення акценту на практичну складову в навчанні у відповідь на неодноразовий запит роботодавців та здобувачів відповідно. Крім того експертна група встановила постійне залучення стейкхолдерів до напрацювання пропозицій щодо покращення ОП. Зокрема до складу розробників ОП під час останнього перегляду ОП були включені здобувач та низка роботодавців (Формов В. – здобувач, Шестопапов Р.М. й Апаров А.М - стейкхолдери). У той же час конкретна потреба їх включення, а також пропозиції щодо удосконалення ОП, які були наслідком або передумовою такого включення, експертній групі надані не були. Між іншим, в межах ОП проходять також опитування "Викладач очима студентів", які дають змогу здобувачам оцінити конкретних викладачів за шкалою від 1 до 5 за 12 критеріями. Проте, докази ефективності такого механізму наразі відсутні, позаяк складно зробити будь-які якісні висновки з цифрової оцінки без будь-якого обґрунтування, наприклад незрозуміло, що означає оцінка "3" для Звірко О.Є. за критерієм "Забезпеченість викладання дисципліни навчальним та методичним матеріалом" у результатах такого анкетування за жовтень 2019 року. Наприклад у анкетуванні за вересень 2020 року за тим самим критерієм у Звірко О.Є. стоїть оцінка "2". Тобто можна зробити висновок, що на думку студентства ситуація погіршилась, проте зрозуміти з чим це пов'язано, а головне, як на це вплинути і що змінити об'єктивно з даного типу опитування не вбачається за можливе.

6. Результати зовнішнього забезпечення якості вищої освіти (зокрема, зауваження та пропозиції, сформульовані під час попередніх акредитацій), беруться до уваги під час перегляду освітньої програми.

Перш за все важливо акцентувати увагу на тому, що дана ОП є предметом експертизи вперше, тому порівняти з попередніми зауваженнями не вбачається за можливе. У той же час, наприкінці 2019 року на тій самій матеріальній базі здійснювалась акредитація освітньої програми другого (магістерського) рівня, з огляду на що експертна група вважає за потрібне зазначити. Серед позитиву варто відзначити, що у межах ОП відбулась робота над обладнанням спеціалізованих аудиторій (з'явилося приміщення для моделювання судових засідань), збільшено акцент на практичних навичках, підвищено роль іноземної мови (з 4 до 7 кредитів). Однак з іншої сторони вчергове просідає необхідність врахування в ОП т. зв. "регіонального контексту", який майже не розкритий, недостатній розвиток міжнародного напряму співпраці, а також не враховані поради щодо посилення основних освітніх компонентів за рахунок здійснення нормотворчості та досліджень у сфері права.

7. В академічній спільноті закладу вищої освіти сформована культура якості, яка сприяє постійному розвитку освітньої програми та освітньої діяльності за цією програмою.

У експертної групи виникло стійке враження про сформовану в межах ЗВО та ОП культуру якості освіти. Це проявляється в тому, що ЗВО постійно здійснює моніторинг якості ОП, зокрема шляхом проведення опитування здобувачів та роботодавців, а також анкетування "Викладач очима студентів", результати яких обговорюються на засіданнях кафедри та, зрештою, лягають в основу змін до ОП (Витяг із Протоколу Науково-методичної комісії Інституту №4 від 28 лютого 2019 року, Протокол Кафедри №8 від 10 березня 2020 року). Це підтвердили як роботодавці так і студенти, у т.ч. органи студентського самоврядування, які відзначили, що саме вони ініціювали останнє анонімне опитування здобувачів, після якого врахували 4 із 4 пропозицій студентства. Питання якості навчального процесу в університеті, інститутах і кафедрах розглядаються на засіданнях Вченої ради не рідше одного разу на півріччя. Окрім того позитивною практикою є прагнення менеджменту ОП до використання інтерактивних методів навчання, зокрема моделювання здобувачами судових засідань, проходженні ними практичних онлайн-курсів, наприклад "Цифрові юристи" від Міністерства цифрової трансформації, та спонукання їх до участі в неформальних освітніх заходах. Також протягом 2020 року в ЗВО було створено ряд нових інституцій, спрямованих на моніторинг та покращення якості освіти, що якісно відобразилось на системі забезпечення якості освіти на ОП, зокрема проєкт останніх змін до ОП був схвалений новоутвореною Комісією ЗВО із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (Протокол №9 від 09 квітня 2020 року). Крім того, до цього проєкту вносили свої пропозиції також представники експертної ради стейкхолдерів, здобувачів та академічної спільноти (Протокол №8 від 10 березня 2020 року), що підтверджено Результатами публічного обговорення (Додаток №1). Отже, зрештою, складається враження про наявність в ЗВО злагодженої структури забезпечення якості освіти та наявне розуміння необхідності постійного удосконалення змісту освітньої програми "Право" з огляду на сучасні тенденції розвитку юриспруденції (як приклад, викладання дисципліни "Юридичні інновації", використання термінів "правовладдя" та "людські права" поряд з термінами "верховенство права" і "права людини", вивчення концепту "право на забуття", тощо).

Загальний аналіз щодо Критерію 8:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 8.

З огляду на кількісну специфіку контингенту ОП позитивом в контексті критерію 8 є можливість персональної комунікації адміністрації зі здобувачами, органами студентського самоврядування та отримання прямого зворотнього зв'язку від них, у т.ч. з конкретними пропозиціями. Виглядає так, що ЗВО систематично дотримується встановлених правил і процедур, що сприяють покращенню якості вищої освіти. Постійно проводиться опитування, анкетування, моніторинг якості вищої освіти, результати яких обговорюються на кафедрі в контексті удосконалення ОП. Окрім того, створення у 2020 році низки інституцій як на рівні ЗВО так і на рівні ОП, таких як експертна рада стейкхолдерів, рада роботодавців, юридична клініка, Центр забезпечення якості вищої освіти, Комісія із забезпечення якості освітньої діяльності та якості вищої освіти та їх реальне використання задля покращення ОП (за словами роботодавців, працівників допоміжних підрозділів та здобувачів) підтверджує прагнення ЗВО до удосконалення якості вищої освіти на відповідній ОП, а також відкритості ЗВО до інтеграції в сучасний освітній простір.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 8.

Однією з ключових слабкостей у межах даного критерію є методологічна неефективність опитування "Викладач очима студентів", позаяк якісно оцінити причини тієї чи іншої оцінки, а також вжити заходів реагування за результатами такого опитування майже не можливо. У цьому аспекті ЕГ пропонує продовжити опитування здобувачів щодо якості освітнього процесу, проте змістити акцент з викладачів (персоналій) на дисципліни (освітні компоненти), а також передбачити можливість відкритого зворотнього зв'язку, тобто відкритих анонімних питань по завершенню кожного курсу, де здобувач зможе у вільній формі описати свої враження від освітнього процесу на кожній конкретній дисципліні, більше абстрагуючись від персоналії викладача. Іншою проблемою є відсутність вихідних даних анонімних опитувань здобувачів і викладачів щодо якості освітнього процесу, що не дозволяє до кінця оцінити реальний стан комунікації між менеджментом ОП та стейкхолдерами освітнього процесу, у той же час всі наявні факти, на яких роблять серйозний акцент, свідчать про гарний рівень комунікації адміністрації ОП зі здобувачами, роботодавцями, академічною спільнотою. Тому у цьому контексті рекомендовано збирати відповідний матеріал також й у форматі відкритих даних та розміщати його на офіційному сайті кафедри, поруч зі звітами про проведення відповідних опитувань.

Рівень відповідності Критерію 8.

Рівень B

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 8.

Внутрішнє забезпечення якості ОП загалом відповідає встановленим вимогам. У експертної групи немає серйозних зауважень до ОП за критерієм 8. У той же час є низка методологічних зауважень, які ЗВО може врахувати і виправити протягом короткого проміжку часу, тому ОП за цим критерієм відповідає рівню В.

Критерій 9. Прозорість та публічність:

1. Визначені чіткі і зрозумілі правила і процедури, що регулюють права та обов'язки всіх учасників освітнього процесу, є доступними для них та послідовно дотримуються під час реалізації освітньої програми.

Права та обов'язки усіх учасників освітнього процесу визначені у Статуті ЗВО, що опублікований на сайті: https://sspu.edu.ua/images/2019/manual/documents/statut_sumdpu_df175.pdf, а також Положенні про кафедру права та методики викладання правознавства. Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка, що опублікована на сайті кафедри: https://law.sspu.edu.ua/files/documents/polozhennya/polozhennya_pro_kafprava_3d6c9.pdf. Експертна група засвідчилась, що в ЗВО існує низка Положень та Наказів, які деталізують процедури реалізації таких прав, обов'язків, та які доступні у відкритому доступ на сайті ЗВО: <https://sspu.edu.ua/university/zahalna-informatsiia/dokumentatsiia>. Окрім того, усі з редакції освітньої програми (в т.ч. поточна) викладені у відкритий доступ на сайті Кафедри: <https://law.sspu.edu.ua/main/osvitno-profesiini-prohramy/pershii-bakalavrskiy-riven-vyshchoi-osvity>. Там само можна знайти інформацію про актуальні навчальні плани, освітні компоненти (з описом дисциплі, робочими програмами, силабусами (за наявності)). У той же час під час експертизи були виявлені одиничні технічні проблеми з сайтом Кафедри, зокрема під час роботи в операційній системі MacOS та/або браузері Safari (не відкривалась та не натискала вкладка "Кафедра"), однак наразі вони виплавлені гарантом ОП та технічною командою ЗВО.

2. Заклад вищої освіти не пізніше ніж за місяць до затвердження освітньої програми або змін до неї оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті відповідний проект з метою отримання зауважень та пропозицій заінтересованих сторін.

Перший проект ОП (2016) не розміщався для публічного обговорення на відкритих ресурсах, оскільки, за словами гаранта, в той час таких вимог передбачено не було. Однак наступні проекти змін до ОП (2019 та 2020), що відбулись після затвердження Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 081 "Право", за словами гаранта, були розміщені для публічного обговорення на офіційному сайті. ЕГ не мала технічної можливості встановити точний час даного розміщення, однак на засіданні кафедри від 14 січня 2019 року було прийнято рішення про оприлюднення проекту ОПП Право (2019) та змін до навчального плану на офіційному сайті університету для публічного обговорення (Витяг з Протоколу №6). Опрацювання та затвердження результатів такого публічного обговорення відбулось вже на наступному засіданні кафедри - 05 лютого 2019 року (Витяг з Протоколу №7), що свідчить про зацікавленість менеджменту в удосконаленні ОП (12 із 13 пропозицій були враховані), проте не відповідає вимогам про щонайменше місяць часу для всіх бажаючих на обговорення. Більше того, враховуючи що певний час був використаний як для оприлюднення тексту проекту ОП після засідання від 14 січня 2019 року, так і для опрацювання пропозицій перед засіданням від 05 лютого 2019 року, виникають обгрунтовані сумніви щодо реальної можливості усіх зацікавлених сторін висловитись через обмеження часу для такого громадського обговорення (однозначно менше місяця). Крім того, детальний аналіз Протоколу №8 засідання кафедри від 10 березня 2020 року та Додатку №1 до нього, щодо проведення публічного обговорення проекту змін до ОП Право першого (бакалаврського) рівня вищої освіти на початку 2020 року, не дозволяє сформулювати висновки щодо його оприлюднення згідно встановлених вимог. Пропозиції здобувачів та роботодавців, отримані під час опитування і зазначені в Протоколі №8 як їх результати, дублюють пропозиції публічного обговорення, визначені у Додатку №1. Водночас, на час проведення експертизи проекти ОП (2019, 2020), а також відповідні супровідні документи до них (навчальні плани, освітні компоненти, рецензії тощо), зокрема і для ОП 2016 року розміщені на офіційному сайті Кафедри: <https://law.sspu.edu.ua/obhovorennia-osvitnikh-prohram>.

3. Заклад вищої освіти своєчасно оприлюднює на своєму офіційному веб-сайті точну та достовірну інформацію про освітню програму (включаючи її цілі, очікувані результати навчання та компоненти) в обсязі, достатньому для інформування відповідних заінтересованих сторін та суспільства.

ЕГ впевнилась, що інформації на сайті достатньо для належного інформування всіх зацікавлених сторін про суть, зміст і цілі ОП, діяльність Кафедри, навчальний процес та безпосередньо ЗВО. Сам сайт виглядає достатньо сучасно, є інтерактивним, і хоча під час експертизи були виявлені певні технічні проблеми зі сприйняттям інформації про навчальні дисципліни, що викладаються в межах ОП (кримінальне процесуальне право, міжнародне право тощо), ці погіршеності були оперативно виправлені. Таким чином, інформація про ОП наразі є точною та повною, а також відкритою для ознайомлення всіх зацікавлених осіб.

Загальний аналіз щодо Критерію 9:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 9.

Переважає більшість необхідної інформації (про ЗВО, кафедру, освітній процес, а також скан копії всієї базової документації про ОП, навчальні дисципліни, форми контролю, тощо) розміщена на офіційному сайті як ЗВО, так і кафедри, що свідчить про відповідність критерію 9 у цій частині. Також наявність достатньо дружнього до користувача сайту, інтерактивних інструментів прямого зв'язку з кафедрою, зокрема кнопка "обговорення освітніх програм", а також публікація результатів всіх опитувань та відповідних анкет у розділі "моніторинг якості освіти", справляє позитивне враження про заклад, ОП та їх технічну команду.

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 9.

Відсутні дані, що підтверджували б розміщення проєкту ОП для публічного обговорення (протягом місяця) у 2019 та 2020 році, після затвердження Стандарту вищої освіти України за спеціальністю 081 "Право", на офіційному сайті, чи де-інде. Недотримання такого строку для громадського обговорення у 2019 році або відсутність публікації проєкту ОП на офіційному сайті у 2020 році є вадою у контексті критерію 9. Зрештою, в практиці ОП відсутнє змістовне наповнення протоколів обговорень (з вказівкою на конкретні пропозиції, рекомендації, зауваження учасників та реакцію на них) зі здобувачами, НПП, роботодавцями, які хоч на словах і підтверджують їх систематичність, однак встановити це достовірно ЕГ немає можливості.

Рівень відповідності Критерію 9.

Рівень В

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 9.

Прозорість та публічність наразі відповідає встановленим вимогам. Однак виявлені в рамках критерію 9 недоліки впливають на визначення рівня відповідності, який у даному випадку дорівнює рівню "В".

Критерій 10. Навчання через дослідження:

1. Зміст освітньо-наукової програми відповідає науковим інтересам аспірантів (ад'юнктів) і забезпечує їх повноцінну підготовку до дослідницької та викладацької діяльності у закладах вищої освіти за спеціальністю та/або галуззю.

не застосовується

2. Наукова діяльність аспірантів (ад'юнктів) відповідає напряміві досліджень наукових керівників.

не застосовується

3. Заклад вищої освіти організаційно та матеріально забезпечує в межах освітньо-наукової програми можливості для проведення і апробації результатів наукових досліджень відповідно до тематики аспірантів (ад'юнктів) (проведення регулярних конференцій, семінарів, колоквиумів, доступ до використання лабораторій, обладнання тощо).

не застосовується

4. Заклад вищої освіти забезпечує можливості для долучення аспірантів (ад'юнктів) до міжнародної академічної спільноти за спеціальністю, зокрема через виступи на конференціях, публікації, участь

у спільних дослідницьких проектах тощо.

не застосовується

5. Існує практика участі наукових керівників аспірантів у дослідницьких проектах, результати яких регулярно публікуються та/або практично впроваджуються.

не застосовується

6. Заклад вищої освіти забезпечує дотримання академічної доброчесності у науковій діяльності наукових керівників та аспірантів (ад'юнктів), зокрема вживає заходів для виключення можливості здійснення наукового керівництва особами, які вчинили порушення академічної доброчесності.

не застосовується

Загальний аналіз щодо Критерію 10:

Сильні сторони та позитивні практики у контексті Критерію 10.

не застосовується

Слабкі сторони, недоліки та рекомендації щодо удосконалення у контексті Критерію 10.

не застосовується

Рівень відповідності Критерію 10.

не застосовується

Обґрунтування рівня відповідності Критерію 10.

не застосовується

IV. Інші спостереження

У цьому розділі експертна група може викласти інші спостереження, пов'язані із освітньою програмою, освітньою діяльністю за цією програмою або процедурою проведення акредитації.

дані відсутні

V. Підсумки

На думку експертної групи, підстави для прийняття рішення про відмову в акредитації ОП, не пов'язані із відповідністю Критеріям оцінювання якості освітньої програми, **відсутні**.

За результатами акредитаційної експертизи експертна група вважає, що освітня програма відповідає Критеріям за наступними рівнями відповідності:

Критерій 1. Проектування та цілі освітньої програми	E
Критерій 2 . Структура та зміст освітньої програми	E
Критерій 3 . Доступ до освітньої програми та визнання результатів навчання	B
Критерій 4 . Навчання і викладання за освітньою програмою	B
Критерій 5 . Контрольні заходи, оцінювання здобувачів вищої освіти та академічна доброчесність	B
Критерій 6. Людські ресурси	B
Критерій 7. Освітнє середовище та матеріальні ресурси	B
Критерій 8. Внутрішнє забезпечення якості освітньої програми	B
Критерій 9. Прозорість та публічність	B
Критерій 10. Навчання через дослідження	не застосовується

За результатами акредитаційної експертизи рішенням експертної групи є **умовна (відкладена) акредитація**.

Додатки до звіту:

Документ	Назва файла	Хеш файла
Додаток	Таблиця 2 доповнення Суми відповідність НПП ОК.pdf	jOA7kWnIoNqgUVzO9mM5I2b3YhOuTl5KbEPj2xxaLXQ=

Шляхом підписання цього звіту ми стверджуємо, що провели акредитаційну експертизу у повній відповідності із Положенням про акредитацію освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, та інших актів законодавства, а також здійснювали свої функції добросовісно, неупереджено і доброчесно.

Документ підписаний кваліфікованими електронними підписами.

Керівник експертної групи

Тильчик Ольга Віталіївна

Члени експертної групи

Карнаух Богдан Петрович

Горовенко Сергій Анатолійович